

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΟΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● «ΟΥΑΙ ΜΟΙ ΕΑΝ ΜΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΩΜΑΙ» (Γ.Β.Μ.).....	161
● Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ (Βασ. Κ. Σταθάκη).....	163
● Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΝΑΥΜΑΧΩΝ ΤΟΥ 1821 (Δημήτρη Α. Λισμάνη).....	166
● ΤΙ ΠΟΙΗΣΕΙ ΜΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ; (ποίημα Στ. Μπολέτση).....	175
● ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ (Λεωνίδα Κ. Στυλιανοπούλου).....	176
● ΩΡΑ ΠΟΝΟΥ (ποίημα Γ. Βερίτη)	183
● ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (Πανορμίτη).....	184
● ΣΧΟΛΙΑ.....	185
● ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας της Χ.Ε.Ε.)	187
● ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	191

ΕΤΟΣ 74ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

ΑΡΙΘ. 722

ΕΥΡΩ 1,50

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

EYPETHPIO «AKTINΩN»
TOMOI: 1938-1997

Έπιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 74ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

Αριθ. 722

«ΟΥΑΙ ΜΟΙ ΕΑΝ ΜΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΩΜΑΙ»

Τί ήταν άλλήθεια έκεινο πού έκανε τόν άπόστολο Παῦλο νά προφέρη τά συγκλονιστικά έκεινα λόγια: «**Οὐαί μοι έάν μή εύαγγελίζωμαι!**»; (Α΄ Κορινθ. θ' 16). 'Άλιμονό μου! Γιατί; Καί ήταν τόσο σπουδαῖο αύτό; Γιατί μιά τέτοια, έστω σοβαρή παράλεψη, νά τή συνοδεύη μέ μιά τόσο φοβερή λέξη; «**Άλιμονό μου, ἀν δέν εύαγγελίζωμαι,**», έλεγε ό Άπόστολος Παῦλος. Καί οὕτως! 'Άλιμονό μου, ἀν εύαγγελίζωμαι, θά ἔλεγε, ἀν εἶχε κέντρο τόν έαυτό του καί ἀναλογιζόταν τίς τρομερές ἐπιπτώσεις ἐνός τέτοιου ἐγχειρήματος. Θά παρέλυνε, ἀν ἀντίκριζε τό ἔργο του μέ ἀνθρώπινα κριτήρια.

Δέν ήταν μόνον ή «**μωρία τοῦ κηρύγματος**», δπως ἔθεωρεῖτο ή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καί τό μήνυμα τοῦ Σταυροῦ, πού ἀντιμετώπιζε τότε τόν χλευασμό τῶν Ιουδαίων, τά σκώμματα τῶν ἔθνικῶν, τήν περιφρόνηση τῶν ἀρχόντων, τήν εἰρωνεία τῶν σοφῶν. Τό χριστιανικό μήνυμα καί οἱ ἐργάτες του συγκέντρωναν ἀκόμα ἄσβεστο τό μίσος τῆς εἰδωλικῆς κα-

κουργίας καί τῆς ιουδαικῆς μισαλλοδοξίας. Ήξεραν οἱ Απόστολοι ὅτι ὁ ιεραποστολικός ζῆλος καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, πληρώνονταν ἀκριβά. Οἱ κήρυκες τοῦ θείου λόγου, δέν ἀντιμετωπίζονταν ἀπό τούς ἀντιπάλους μέ τά ἔδια μέσα, μέ τόν λόγο ἢ τόν διάλογο. Αντιμετωπίζονταν μέ τίς φυλακές καί τά δεσμωτήρια, μέ τή φωτιά, τά ίκριώματα καί τά ξέφη τῶν δημίων.

Μόλις οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καί Ἰωάννης θά τολμήσουν νά εύαγγελισθοῦν τόν λαό, θά συνεδριάσουν πανικόβλητοι, ἀλλά καί ἀπειλητικοί οι ἄρχοντες καί μάλιστα οἱ θρησκευτικοί, γιά νά τούς ἀπειλήσουν καί νά τούς παραγγείλουν «**τό καθόλου μή φθέγγεσθαι μηδέ διδάσκειν ἐπί τῷ ὄνόματι Ἰησοῦ**» (Πράξ. δ' 18). Τούς ἔδιους καί περισσότερους διωγμούς θά ύποστη καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος στίς κοπιαστικές καί περιπτειώδεις περιοδεῖες του. Άρκεῖ νά φέξουμε μιά ματιά στό ἐνδέκατο κεφάλαιο τῆς Β' πρός Κορινθίους ἐπιστολῆς του, γιά νά σχηματίσουμε μιά εἰκόνα τῶν δυ-

σκολιῶν, τῶν κινδύνων, τῶν διωγμῶν, πού συναντοῦσε σέ κάθησε ίεραποστολική του προσπάθεια ό μεγάλος Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν. Πόσα δέν μᾶς λέει ἐκεῖνο τό «ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις». Ἡ ή ἀπαρίθμηση τῶν κινδύνων πού καί μόνο ή σκέψη τους προκαλεῖ τρόμο: «Κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνων, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις» (Β' Κορινθ. ια' 23, 26).

Καί ὅμως, ὕστερα ἀπό ὅλα αὐτά ἔρχεται ό ἀπόστολος Παῦλος νά μᾶς πῆ «οὐαί μοι ἐάν μή εὐαγγελίζωμαι». Δηλαδή σάν νά μᾶς λέη: Ἀλίμονό μου ἂν δέν ἀντιμετωπίζω καθημερινά, γιά χάρη τοῦ Εὐαγγελίου, τά ἄγρια ή τά ἀνθρωπόμορφα θηρία, τίς πληγές, τίς φυλακές, τόν θάνατο. Καί τά ἔλεγε καί τά ἐφήρμοζε καί τά ζοῦσε καί μαρτυροῦσε κυριολεκτικά γιά χάρη τοῦ Εὐαγγελίου. Καί τό ἐρώτημα: Γιατί ὅλες αὐτές οι θυσίες;

Γιά τόν ἀπόστολο Παῦλο δέν ὑπῆρχε «γιατί», δέν ὑπῆρχε δίλημμα, δέν ὑπῆρχε ἀπορία ή ἐσωτερικός προβληματισμός. Ἡταν ή φυσική του

κατάσταση. Πιό φυσική καί ἀπό τήν τροφή ήταν ή ίεραποστολή.

Φρόνημά του βαθύ καί καθηκον τού αὐτονόητο ἀποτελεῖ τό μήνυμα τῆς σωτηρίας. Αύτή τή φλόγα τῆς ίεραποστολικῆς του καρδιᾶς, πού τόν πυρπολεῖ νύχτα καί ήμέρα, θά μεταδώσῃ καί στό μαθητή του τόν Τιμόθεο. Τίποτα, θά τοῦ πῆ, δέν είναι δυνατόν νά μᾶς ἀνακόψῃ στήν προέλασή μας γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου. Καμμιά ἀπολύτως δύναμη καί καμμιά κοσμική η θρησκευτική ἔξουσία, δέν μπορεῖ νά ἀναστείλῃ τή δραστηριότητά μας, νά μᾶς δέσῃ τή γλῶσσα. "Ολα θά τά ὑπομείνουμε. Μονάχα ἔνα δέν θά ἀνεχθοῦμε: Νά προδώσουμε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί νά σιωπήσουμε. Γιά τό Εὐαγγέλιο προτιμῶ νά θυσιασθῶ, γι' αὐτό καί «κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακούργος» (Β' Τιμοθ. β' 9).

Βεβαίως κακοπαθῶ καί κάθη ήμέρα ἀποθνήσκω, ἀλλά πρέπει νά τό γνωρίζουν οἱ ἔχθροί τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, δτι αὐτός ό ζωντανός λόγος, πάντα ἐνεργής» «οὐ δέδεται». Καί ἀλίμονο σ' ἐκείνους πού προσπαθοῦν νά τόν δέσουν. Οι φωτοσβέστες αὐτοί τῆς ἀλήθειας καί τοῦ πολιτισμοῦ τό μόνο πού στό τέλος κατορθώνουν είναι νά ἀλυσοδέσουν τήν ψυχή τους.

Γ.Β.Μ.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Τόν μήνα Ιούνιον ἡ Ἐκκλησία ἐօρτάζει ίστορικά γεγονότα συνδεόμενα μέ εκεῖνα τοῦ ἀρχεγόνου Χριστιανισμοῦ: Πρῶτον τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἡμέρα γενέθλιον τῆς Ἐκκλησίας, τὴν Κυριακήν τῶν Ἀγίων Πάντων, κατά τὴν ὥποιαν γίνεται ίδιαιτερη μνεία γιά τὸ νέφος τῶν μαρτύρων, τῶν εὐγενικῶν παιδιῶν τῆς ἀνθρωπότητας, ἐκείνων πού στὴν διάρκεια τῶν τριῶν πρώτων μ.Χ. αἰώνων, ἀλλά καὶ μεταγενέστερα ἔγιναν μάρτυρες Χριστοῦ μέ τὴν διπλῆν ἔννοια, ἐκείνη τοῦ ἰεροῦ θύματος ὡς ὁμοιογητοῦ τῆς Πίστεως καὶ ἐκείνη τῆς ἐπαληθεύσεως τοῦ ίστορικοῦ περιεχομένου τῆς Πίστεως, γιά τὸ ὄποιο ἔδωσαν τὴν ζωή των τέλος μέ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (29 Ιουνίου), κορυφαίων στὸ ἔργο τῆς ιεραποστολῆς καὶ τῆς ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς τῆς τελευταίας ἐντολῆς τοῦ Κυρίου: «πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἄπαντα κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιο πάσῃ τῇ κτίσει» (Μκ. ιστ' 15). Οἱ μαθητές καὶ μετέπειτα Ἀπόστολοι, παρ' ὅτι εἶδαν καὶ ἐψηλάφησαν τὸν Ἀναστάντα Κύριον ἐπὶ σαράντα ἡμέρες ἀπό τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τῶν σύν αὐτῇ μέχρι καὶ τίς ἡμέρες τῆς Πεντηκοστῆς παρέμεναν ὁμοθυμάδον, προσκαρτεροῦντες τὸ ἔξ Οὐρανοῦ μήνυμα τῆς θείας Κλήσεως στό ἔργον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Τά Εὐαγγέλια καὶ οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων περιγράφουν μέ ἀρκετές λεπτομέρειες τὰ θαύματα τά ὅποια ἐπετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς κατά τὴν ἐπίγειον παρουσία Του καὶ ὅσα οἱ Μαθητές του ἐν συνεχείᾳ ἔπραξαν. Η ίστορία ὅμως κάνει λόγον γιά τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς διαδόσεως καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Πίστεως μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς ἐκδόσεως τοῦ διατάγματος τῶν Μεδιολάνων τό ἔτος 313 μ.Χ. καὶ ἐντεῦθεν.

Ἡ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ Χριστιανισμοῦ δέν ἔχει τίποτα τό ἐντυπωσιακό, τό ὄποιον πραγματοποιεῖται στίς πεδιάδες τῆς Παλαιστίνης ἀπό τὸν Θεόν Λόγον μέ τὴν μορφήν ἐνός ταπεινοῦ διδασκάλου. Γεννημένος ὑπό συνθῆκες κοινωνικῶν δυσχερειῶν δύπως ἐλάχιστοι ἀπό τοὺς προλεταρίους τῆς γῆς — τέλος πάντων δέν γεννῶνται δόλοι οἱ προλετάριοι μέσα σέ σπήλαια! — ἐργάτης ἐπὶ σειρά ἐτῶν σε μία ἀσημή μέχρι τότε κώμη, τὴν Ναζαρέτ, χωρίς νά τυγχάνει καμιαῖς προστασίας, τὴν ὥποιαν προβλέπουν οἱ ἐργατικοί νόμοι τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς πολιτικῆς, διέρχεται τὴν Ιουδαία σκορπίζοντας τά νάματα τῆς Διδασκαλίας Του. «Αὐτός διδάσκει ὅτι ἡ καταγωγή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι θεία, ἡ ἀξία του ἀνυπολόγιστος, ὡστε τίποτε νά μήν ἡμπορεῖ νά ἀντισταθμίσει μίαν μόνον ψυχή. Ὄλοι οἱ ἀνθρώποι εἶναι παιδιά τοῦ Ἰδιου Πατέρα. Ἐσωτερική ἀγιότης καὶ πράξεις

άγάπης εξυψώνουν τόν ἀνθρωπον εἰς ομίωμα τοῦ Θεοῦ, Ἐξ ἀντιθέτου ἐσωτερική καὶ εξωτερική φαυλότητα ὑποβαθμίζουν τήν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ τήν ἔκτρέπονταν ἀπό τόν ἀληθινόν προορισμόν του. Κριτήριον τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ρυθμιστής τῆς παρούσας καὶ τῆς αἰώνιου καταστάσεως αὐτοῦ δέν εἶναι τά συμβατικά ἀγαθά τῆς ζωῆς — πλούτος, σοφία, ἀξιώματα κ.λ.π.— ἀλλά ἡ ποιότητα τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητας. Οἱ ἀφελεῖς ψαράδες τῆς Γαλιλαίας, ἡ πτωχή χήρα καὶ ὁ μετανόησας ληστής εἶναι τιμιώτερος ἀπό τόν ἄφρονα πλούσιον, τόν ὑπερρήφανον Φαρισαῖον καὶ τόν φιλόκοσμον Σαδουκικαῖον» (Διακήρυξη τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων σελ. 181-182).

Ἡ διδασκαλία αὐτή παρά τά ὑπέροχα νοήματά της καὶ τά εὐγενικώτερα αἰσθήματα τά ὅποια καλλιεργεῖ, ἀπαιτεῖ θυσίες, ἔργα προσφορᾶς στόν πλησίον καὶ καθόλου ἀνέσεις καὶ ἐπίγειες ἀπολαύσεις. Γιατί λοιπόν νά τύχει μιᾶς εὐρείας κοινωνικῆς ἀποδοχῆς καὶ μάλιστα ἀπό ψυχές ἀπλοϊκές χωρίς καμιαία πνευματική φιλοσοφική προπαίδεια;

* * *

Καὶ πέραν ἀπό αὐτά ὑπάρχει ἔντονη ἡ εξωθεν ἀντίδραση κατά τῆς Καινῆς Διδαχῆς. Συγκεκριμένα τό ίουδαικόν κατεστημένο πρῶτον, μετά τά συγκλονιστικά γεγονότα τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου παρέμεινεν ἀμετάπειστον στίς ἐχθρικές του διαθέσεις καὶ συνέχισε τήν διωκτική του τακτική κατά τῆς πρώτης Ἐκκλησίας στήν ιερή Γῇ τῆς Παλαιστίνης.

Βλέποντας τήν ἀπήχηση τήν ὅποιαν εἶχαν τά κηρύγματα τῶν Ἀποστόλων,

τά μέλη τοῦ Συνεδρίου διηρωτῶντο λέγοντες: «Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μέν γάρ γνωστόν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλήμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι· ἀλλ' ἵνα μή ἐπί πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τόν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησόμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπί τῷ ὄνόματι τούτῳ μηδενί ἀνθρώπων. Καὶ καλέσαντες αὐτούς παρήγγειλαν αὐτοῖς τό καθόλου μή φθέγγεσθαι μηδέ διδάσκειν ἐπί τῷ ὄνόματι τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δέ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες πρός αὐτούς εἶπον εἰ δίκαιον ἐστίν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. Οὐ δυνάμεθα γάρ ήμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἥκουσαμεν μή λαλεῖν». (Πραξ. Ἀποστόλων δ', 16-20). Καὶ ἡ ἐβραϊκή ἀντίδραση συνεχίσθηκε καὶ στήν Παλαιστίνη ἀλλά καὶ στίς Ισραηλιτικές παροικίες τῆς διασπορᾶς.

* * *

Ἐξ ἄλλου, ως γνωστόν, τόν Χριστιανισμόν ἐπολέμησε καὶ ἡ ρωμαϊκή πολιτεία. Τό ρωμαϊκόν κράτος ἐπέτρεπε τίς θρησκείες τῶν λαῶν τούς ὅποιους εἶχεν κατακτήσει, ὑπό τόν ὅρον ὅτι καὶ αὐτοί θά ἐδέχοντο τήν ἐπίσημον ρωμαϊκή θρησκεία, τήν λατρεία τοῦ αὐτοκράτορα. Τό ρωμαϊκόν κράτος ἐξήρεσε μόνον τούς Ἰουδαίους, τῶν ὅποιων τήν θρησκείαν ἐπέτρεψεν, χωρίς αὐτοί νά εἶναι ὑποχρεωμένοι νά δεχθοῦν τήν ἐπίσημον ρωμαϊκή θρησκεία. Ἡ ιουδαική θρησκεία ἤταν θρησκεία ἀρχαία καὶ ὀρισμένου ἔθνους τοῦ ιουδαικοῦ ὑποταγμένου στήν ρωμαϊκή ἔξουσία. Ὁ Χριστιανισμός ἥτο θρησκεία νέα καὶ διεθνής. Οἱ χριστιανοί δέν κατεδιώχθησαν ἀμέσως, διότι οἱ ρωμαῖοι ἐπ' ἀρκετόν χρόνον δέν διέκριναν αὐτούς

άπό τούς Ιουδαίους γιατί τοῦτο οι χριστιανοί άπήλαυνον τά προνόμια τῆς ιουδαικῆς θρησκείας. Η διάκριση τῶν χριστιανῶν ἀπό τούς Ιουδαίους ἀρχισε τήν ἐποχήν τῆς βασιλείας τοῦ Νέδωνα ὅπότε ἀρχίζουν οἱ διωγμοί κατά αὐτῶν καί συνεχίζονται μέχρι τήν ἀνάληψη τῆς ἀρχῆς ἀπό τὸν Μεγάλον Κωνσταντίνον. Συνήθως ἀριθμοῦν δέκα περιόδους διωγμῶν. Οἱ διωγμοί ἐν γένει ἀποτελοῦσαν συνεχῆ κατάσταση, στήν ὅποιαν παρουσιάζοντο ὁξύτερες φάσεις. Οἱ Χριστιανοί ἀρνούμενοι τήν λατρείαν τοῦ αὐτοκράτορα ἐθεωροῦντο ὅτι ἐπιβουλεύονται τήν ὑπαρξὴν τοῦ ωμαϊκοῦ κράτους. "Ἐτοι λοιπόν ἡ θεωρουμένη «ἀθεῖα» των μετέπιπτε σέ ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας καί αὐτό εἶχε ώς συνέπεια τήν καταδίκη τῶν μαρτύρων σέ θάνατον καί ἄλλες παρεπόμενες συνέπειες.

* * *

Η συνάντηση καί ἡ ὅποιαδήποτε σύγκρουση τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τὸν ἔλληνισμὸν εἶναι ίστορικὸν φαινόμενον διαφορετικῆς ἀντιμετωπίσεως. Ο ἔλληνισμός στούς αἰώνες αὐτούς δέν διέθετε αὐτόνομον πολιτικὴ ἔξουσία, ώς ὑποταγμένος στοὺς ωμαίους κυριάρχους καί για τὸν λόγον αὐτὸν οἱ σχέσεις Χριστιανισμοῦ καί Ἐλληνισμοῦ ἀποτελοῦν γεγονότα περισσότερον ἔξειδικευμένα. Δηλαδή στήν ίστορία συναντοῦμε περιπτώσεις συναινέσεως καί συμπορεύσεως καί ἄλλοτε ἰδεολογικῶν διαστάσεων. Τό θέμα εἶναι τεράστιον καί ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία πλουσιωτάτη. Τό «οὐκ ἔνι «Ἐλλην καὶ Ιουδαῖος», τό ὅποιον διεκήρυξε ὁ Παῦλος δέν ήταν εὔκολο νά γίνει ίστορικὴ πραγματικότητα. Σήμαινε μά βαθύτατη ἀλλαγή στήν ίστορία τῆς ὥποιας δημιουργοί ήταν

οἱ Ἐλληνες Πατέρες. Η δημιουργική συνάντηση Ἐλληνισμοῦ καί Χριστιανισμοῦ στά πρόσωπα τῶν πρώτων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἔκρινε ἔτσι εὐεργετικά τήν πορεία ὅχι μόνον τῆς Ἐλληνικῆς ἀλλά καί τῆς Παγκόσμιας Ιστορίας.

Τό ἐνδιαφέρον στήν ίστορία τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὄποιοι ἔκαναν τήν πρώτη αὐτήν προσπάθεια ἐκχριστιανισμοῦ τοῦ ἔλληνισμοῦ ήταν οἱ Ἰδιοί οἱ Ἐλληνες. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἐκχριστιανισμός αὐτός δέν ήταν μιά ἀρνηση τοῦ ἔλληνισμοῦ. Ήταν μιά μεταμόρφωση, στήν ὅποια τά βασικά ἐρωτήματα καί ἐνδιαφέροντα τοῦ ἔλληνικοῦ πνεύματος ἴκανοποιήθηκαν μέ απαντήσεις οἱ ὄποιες δέν ήσαν πλέον «έλληνικές». "Ἐτοι ἡ μεγάλη αὐτή μεταμόρφωση ἀπέδειξε ὅτι ὁ Χριστιανισμός μπόρεσε νά κάνει μιά βαθειά διάκριση ἀνάμεσα στά ἐρωτήματα καί στίς απαντήσεις πού ἔθετε καί ἔδινε ἀντίστοιχα τό ἔλληνικόν πνεῦμα. Γιατί ὑπῆρχαν πραγματικά ἐρωτήματα —ὅχι μόνον βέβαια διανοητικά, ἀλλά κυρίως ὑπαρξιακά— πού μόνον οἱ Ἐλληνες μέ τὸν τρόπο τῆς σκέψεώς των ήσαν σέ θέση νά διατυπώσουν. Άλλα ἀκριβώς τό ὅτι τέτοιου είδους ἐρωτήματα καί ἀγωνίες τυπικά καί οὐσιαστικά ἔλληνικές βρῆκαν ίκανοποίηση σέ μιά κοσμοθεωρία πού στή βάση της —τήν ιουδαική— δέν ἔθετε τέτοιου είδους ἐρωτήματα, αὐτό ἀκριβώς εἶναι τό θαῦμα τό ὅποιον ἐπετέλεσαν οἱ Ἐλληνες Πατέρες.

Η Ιερουσαλήμ, η Ἀθήνα καί ἡ Ρώμη, οἱ πανάρχαιες αὐτές πόλεις εἶναι οἱ κοιτίδες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ μέ τήν Παγκόσμια συμβολή στό σύγχρονο γίγνεσθαι.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

Η ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΝΑΥΜΑΧΩΝ ΤΟΥ 1821

Έχει γίνει συνήθεια, όποτε μιλάμε γιά τό Είκοσιένα, νά συνδέουμε τήν Έπανάσταση μόνο μέ τά ήρωικά κατορθώματα τῶν ἀγωνιστῶν στίς στρατιωτικές ἐπιχειρήσεις. Δέν εἶναι ὅμως αὐτή ὀλόκληρη ἡ ιστορία. Οι προπάτορές μας ἔκεινοι, ἐκτός ἀπό τά σιδερένια δπλα, διέθεταν καί ἄλλα ἐφόδια, δπλα πνευματικά. Γι' αὐτό τό 1821 θά μιλήσουμε γι' αὐτό πού ἀγνοεῖται (σκοπίμως ἡ ὅχι).

Θά ἀναφερθοῦμε στούς θαλασσινούς ἀγωνιστές, οἱ ὅποῖοι ἔπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στόν τιτάνιο ἔκεινο Ἀγώνα. Μήν ξεχνᾶμε ὅτι είμαστε ἔνα καθαρά ναυτικό ἔθνος. Πισ συγκεκριμένα, θά μιλήσουμε γιά τήν θρησκευτική συνείδηση καί τήν πίστη τῶν ναυμάχων, πού ἀποτελοῦσαν τίς ἀξίες πού τούς ἐμψύχωσαν καί στήριξαν τούς ἀγῶνες τους. "Ἔτσι θά ἔξηγηθεῖ γιατί τό χριστιανικό Είκοσιένα ὑπῆρξε τό θεμέλιο τοῦ ἡρωικοῦ. Καί θά φανεῖ πόσο ἐπίκαιρο καί χρήσιμο εἶναι τό πνεῦμα ἔκεινο τῆς Ἑλληνικῆς Έπανάστασης γιά τή σημερινή Ἑλλάδα τοῦ 2011, τήν Ἑλλάδα τῆς μεγάλης κρίσης, ἡ ὅποια εἶναι πρωτίστως κρίση ἡθικῶν καί πνευματικῶν ἀξιῶν.

Πῶς θά ἀκουγόταν σέ κάποιον ἄν τοῦ ἔλεγαν ὅτι ἔκεινοι οἱ βίαιοι καί δύστροποι ναυτικοί ἦσαν μαζί καί βαθειά θεοσεβούμενοι ἄνθρωποι, ὅτι

«ἡ πρός τό Θεῖον εύσέβειά τους ὑπῆρξε παροιμιώδης»;

Οι Ὁθωμανοί γνώριζαν πολύ καλά τότε ποιός ἦταν ὁ δρος ἐπιβίωσης αύτοῦ τοῦ ἔθνους. Γι' αὐτό ἀπό νωρίς στράφηκαν μέ πάθος κατά τῆς πίστης του καί ἔθεσαν σέ κίνηση τούς μηχανισμούς τῶν εξισλαμισμῶν καί ἔξανδραποδισμῶν. Πίστευαν πώς ἔτσι χανόταν γιά τόν ἐλληνισμό ὅποιος χανόταν γιά τήν ὁρθοδοξία. Οι ἔξισλαμισμοί ἀπετέλεσαν μιά γενική θρησκευτική καί ἔθνική αἰμορραγία στόν ὑπόδουλο ἐλληνισμό. Στήν Ὁθωμανική αύτοκρατορία κριτήριο γιά νά γίνει κάποιος πολίτης της, δέν ἦταν τό αἷμα καί ἡ φυλετική καταγωγή, ἀλλά τό θρήσκευμα.

Παρ' ὅλα αὐτά, τά ναυτικά νησιά μας ἀντιστάθηκαν στήν ὁθωμανική ἔκείνη μανία. Μολονότι ἄγονα καί μικρά, ἥσαν πλούσια σέ πνευματικό ἔδαφος, δηλαδή σέ ὁρθόδοξη θρησκευτικήτητα καί σέ ἔθνική συνείδηση, ἦταν βαθιά ωιζωμένη καί συντηρεῖτο ἀκμαία ἔκει ἡ Παράδοση τοῦ Γένους, τοῦ ὅποιου οἱ ωιζες εἶναι πολύ βαθιές καί τά ἀκρότιζά του φθάνουν ώς τήν ἀρχαιότητα. Τό ἐλληνικό φρόνημα τῶν νησιωτῶν ἔμεινε στερεά δεμένο μέ τήν χριστιανική πίστη.

Στό βράχο τῆς "Υδρας, ίδιαίτερα, γεννήθηκε καί ὁ Νεομάρτυρας του, ὁ

”Αγιος Κωνσταντῖνος ὁ Ὅμορος. Ό μεγάλος ἐκεῖνος ἀνδρας ἔδωσε τῇ μάχῃ τῇ δικῇ του, πρὸν ἀκουστεῖ ὁ κρότος τῶν ὅπλων. Μέρασιν ἀντί γιά ναυτική βράκα καὶ κρατώντας στό χέρι σταυρό ἀντί γιά ἀκονισμένο μαχαίρι, ἔδειξε ἀπό νωρίς πώς γίνεται ἀντίσταση στόν διεφθαρμένο δυνάστη καὶ πώς φθάνεις στήν ἀπολύτρωση μέρε τερεικό ἀγώνα καὶ μέρε μαρτυρικό τέλος (14 Νοεμβρίου 1800). Τό μήνυμα αὐτό σήκωσε φουρτοῦνες καὶ συγκλόνισε τά χοντρά κεφάλια τῶν προκρίτων νησιωτῶν καὶ τράνταξε τίς εὐαίσθητες καρδιές τῶν καπετάνιων καὶ τῶν ναυτῶν.

Ο ”Αγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ ἐκ τῆς νήσου Νάξου, λίγα χρόνια μετά τό μαρτυρικό θάνατο τοῦ Νεομάρτυρα, διερωτᾶται ρητορικά: «Ἀπό τὴν Ὅμορα τὴν ἀννδρὸν, τὴν ταπεινὴν, δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;». Καὶ ἀπαντᾶ ὁ Ἡδιος μέ τά λόγια τοῦ Φιλίππου πρός τόν Ναθαναήλ: «Ἐρχου καὶ ἵδε».

Καὶ ἔτοι πράγματι ἦταν. Ή προσφορά τοῦ Νεομάρτυρα ἐπηρέασε τήν ψυχή τῶν ἀπλῶν νησιωτῶν, δυνάμωσε τήν πίστη τους στήν Ορθοδοξία καὶ τόνωσε τήν πολυπόθητη ἐλπίδα τους γιά Ἐλευθερία. Τούς προετοίμασε πνευματικά γιά τό μεγάλο ἄθλο τοῦ Εἰκοσιένα. Νά γιατί οἱ Νεομάρτυρες τῆς Τουρκοκρατίας θεωροῦνται καὶ Ἐθνομάρτυρες.

Γράφει λοιπόν ὁ Ἰστορικός ὅτι ἀπό τά παλαιότερα χρόνια (17^{ος}-18^{ος} αἰ. τά καράβια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (σαχτούρια, λατινάδικα, σαΐτιες) δέν ξεκινοῦσαν γιά ταξείδι, προτοῦ οἱ καπετάνιοι καὶ οἱ ναῦτες πᾶνε μέ τίς

γυναῖκες τους στήν ἐκκλησία τοῦ νησιοῦ νά προσευχηθοῦν.

Στά χρόνια ἐκεῖνα τά δίσεκτα, οἱ ναυτικοί ἔβλεπαν τούς παπάδες τους ώς ἐκφραστές ὅχι μόνο τῆς ὁρθοδοξίας, ἀλλά καὶ τῆς ἐλληνικότητάς τους. Γύρω τους καὶ γύρω ἀπό τήν ἐνορία συνάζονταν ὅλοι οἱ ἀνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἔπαιρναν δύναμη καὶ προσδιόριζαν τήν ύπόστασή τους. Τά ναυτικά νησιά ἔβριθαν τότε κυριολεκτικά —σέ σχέση μέ τό μέγεθός τους— ἀπό ναούς, ναῦδρια, μοναστήρια καὶ ξωκλήσια.

Μαθαίνουμε, ἐπίσης, ἀπό ἡμερολόγια ταξιδιωτῶν, φιλελλήνων ἐπισκεπτῶν καὶ ἀπό συγγράμματα ἴστορικῶν, ὅτι γινόντουσαν μεγάλες τελετές κάτω στό λιμάνι τοῦ νησιοῦ, ὅποτε τά πλοῖα ἐτοιμάζονταν νά φύγουν. Οἱ παπάδες πήγαιναν ἀπό τό ἔνα καράβι στό ἄλλο μέ τίς στολισμένες βάρκες, γιά νά τά εὐλογήσουν, νά ἀγιάσουν τά καταστρώματα καὶ νά κάνουν προσευχή γιά ἐπιτυχημένο ταξείδι. Ἀξιωματικοί, ναῦτες, ἐπιβάτες, ὅλοι γονατισμένοι στήν πλώρη, μπροστά στήν εἰκόνα τῆς Παναγίας τή στολισμένη μέ λουλούδια καὶ κεριά. Ή τελετουργία πραγματοποιεῖτο μέ πολλή τάξη καὶ εύπρέπεια καὶ ὅταν οἱ ἰερεῖς ἐπέστρεφαν στίς βάρκες γιά νά φύγουν, τά καράβια χαιρετοῦσαν μέ βολές τῶν κανονιῶν τους, ἐνώ ἀνταπέδιαν οἱ κωδωνοκρουσίες τῶν ἐκκλησιῶν ἀπό τήν ξηρά.

Κι ἄμα στό ταξείδι ὁ ἀντίθετος ἄνεμος πήγαινε νά τό γυρίσει σέ φουρτούνα, οἱ θαλασσινοί πρῶτα θυμάτιζαν τόν ”Αη Νικόλα στό είκονο-

στάσι τοῦ πλοίου καί μετά ἔπαιρναν τή στροφή.

“Οταν πάλι μέ τό καλό τά πλοϊα ἐπέστρεφαν ἀπό τό ταξιδί στό νησί τους, τήν πρώτη Κυριακή μαζεύονταν στό σπίτι τοῦ καπετάνιου ὅλο τό τσοῦρμο τοῦ καραβιοῦ, καθόντουσαν κατάχαμα, σταυροπόδι, κι ἔκαναν τό λογαριασμό τοῦ ταξειδιοῦ. Ἐβγαζαν τά κεφάλαια καί τούς τόκους, ἀφηναν ἔξω τήν τροφή καί ἄλλα ἔξοδα καί προτοῦ πάρουν τά μερίδια τους, ἀφαιροῦσαν πάντοτε καί 1% γιά τή συντήρηση τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας.

Πραγματικό κέντρο —πνευματικό καί πολιτικό— γιά τό νησί ἀποτελοῦσε τό ιερό Μοναστήρι στήν παραλία, ἀφιερωμένο στήν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Ἐκεῖ γινόταν ἡ συνεργασία κλήρου καί πολιτείας, ἡ σύναξη ἀρχόντων καί λαοῦ, ἐκεῖ ἔδρευε στήν Ἐπανάσταση τό φοβερό Ναυαρχεῖο καί λάβαινε τίς μεγάλες ἀποφάσεις γιά τίς ναυτικές ἐκστρατείες.

Λίγο μετά τήν ἀνακομιδή τῶν ἀγίων λειψάνων τοῦ Νεομάρτυρα στήν “Υδρα, τό 1807, οἱ συντηρητικοί καί ἀναποφάσιστοι ‘Υδραῖοι, δυναμωμένοι καί ἀπό τά θαύματα τοῦ Ἅγιου τους, βρῆκαν τό θάρρος καί ἔκαναν τό ἀπίστευτο: κατέβασαν ἀπό τήν καγκελαρία τήν κυματίζουσα τούρκικη σημαία. Φάνηκε σάν ἡ ἐπανάσταη κατά τοῦ ὄθωμανικοῦ ζυγοῦ νά είχε κιόλας ἀρχίσει, σάν τό θαῦμα νά είχε γίνει. Ἡ τόλμη γιά λευτεριά, πού ἔλειπε χρόνια πολλά, μπήκε ἐπιτέλους στήν παιδική ψυχή τῶν δύσκολων αὐτῶν ἀνθρώπων.

Ἡ στάση τοῦ Ὑδραίου στήν Ἐλληνική Ἐπανάσταση χαρακτηρίζεται «ἔργον θαυμαστόν καί μεγάλον πού εἰργάσατο ἡ Δεξιά τοῦ Θεοῦ», ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ Θεός «τούς ἐνδόξους συνετάραξε μετά ἴσχυος καί τούς ὑψηλούς τῇ ὕβρει συνέτριψε μετά δυνάμωσ».

Ἡ ἔκτακτη ἐκείνη πολεμική προσπάθεια πού ὁργανώθηκε φάνηκε ὅτι ἔχηρτάτο ἀπό ἔνα κέντρο ὑπερβατικό ἀλλά καί παρόν στίς ψυχές καί τίς συνειδήσεις ἐπισήμων καί λαοῦ. Γενικά θεωρεῖτο ως «ἔργον τῶν Ἐλλήνων καί τοῦ Θεοῦ». Ἡταν γενική ἡ πίστη ὅτι «ἡ Ἐπανάστασις ἀρχεται ἀπό τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποῖος ἀπεφάσισεν τήν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἐλλήνων καί προετοιμάζεται με τήν συμπαράστασίν Του». Γι’ αὐτό κηρύσσεται ως θρησκευτική πράξη με τελετουργίες μέσα στούς ναούς καί κάθε ἐπιτυχία καί πρόσδοσης ἀποδίδεται σέ Αὐτόν με δοξολογίες καί διακηρύξεις.

— ‘Ο λαϊκός ἡγέτης καί πρωτεργάτης τῆς Ἐπανάστασης στήν “Υδρα, ὁ καπετάν Αντώνης Οίκονόμου, συνάθροισε τό ναυτικό λαό τοῦ νησιοῦ στήν προκυμαία, τό ἀπόγευμα τῆς 27^{ης} Μαρτίου τοῦ 1821, καί τόν ἔξηγειρε σέ ἐπανάσταση. Τά πλοῖα στό λιμάνι κατελήφθησαν ἀπό τούς ναυτεῖς, ἐνῶ οἱ κήρυκες ἔτρεχαν τούς δρόμους τῆς πόλης ὅλη τή νύκτα καί καλούσαν τούς κατοίκους στά ὅπλα. Νά πώς ἀρχίζει ἡ πρώτη ἐκείνη προκήρυξη τῆς Ἐπανάστασης στή θάλασσα:

«Ἄδελφοί χριστιανοί, πιστεύοντες εἰς ἔνα καί τόν αὐτόν Θεόν, εἴμεθα ὅλοι μία καί ἡ αὐτή ἀδελφότης. Διά

τήν σωτηρίαν μας ἔχουσε τό πανάγιον του αἷμα ό θεάνθρωπος Ἰησοῦς. Τό αὐτό βάπτισμα, τά αὐτά ἄχραντα μυστήρια, ή αὐτή πίστις καί τό αὐτό γένος μας ἐνώνον εἰς μίαν ἀχώριστον ἀδελφότητα. Ἡλθεν, ἀδελφοί, ό καιρός νά δεῖξωμεν πόσην δύναμιν ἔχει ό ζῆλος τῆς πίστεως καί ή ἀγάπη τῆς πατρίδος...».

– 'Ο Κανέλος Δεληγιάννης, ἀπό τούς γενναιότερους στρατηγούς καί σημαντικότερους πολιτικούς τῆς Ἐπανάστασης, γράφει:

«Ο λαός τῆς "Υδρας" ήτον ἐνθουσιασμένος νά μιμηθῇ τάς ἀλλας δύο νήσους... καί οὕτως ἐκίνησαν τήν Ἐπανάστασιν μετά τά μέσα τοῦ Ἀπριλίου, καί συναχθέντες ὅλοι οἱ προύχοντες καί ἄπας ό λαός εἰς τό Μοναστήρι καί ποιήσαντες τελετήν καί δοξολογίαν εἰς τόν "Υψιστον", ὑψωσαν τήν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, καί μετά τινας ἡμέρας ἐξῆλθον τά πλοῖα των...».

– 'Επίσης, στά Ιστορικά τῆς Ἐλληνικῆς Παλιγγενεσίας τοῦ Μιχαήλ Οἰκονόμου, τοῦ Γραμματέα τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πελοποννήσου, ἔχωρίζουν τρία τεκμήρια τῆς ἔντονης θρησκευτικῆς πίστης τῶν νησιωτῶν:

α) Ή δήλωση ότι ή θέα τῆς σημαίας τοῦ Σταρού «ἡλέκτρισε καί ὑπερεπύρωσε τά πνεύματα», ώστε οἱ ἀνώνυμοι νά ἐπιβάλουν τή θέλησή τους στούς ἐπώνυμους.

β) "Οτι ή συμφωνία τῆς κήρυξης τῆς ἐπανάστασης ὑπογράφεται ὁμόφωνα ἀπό τούς ἐπώνυμους καί τούς ἀνώνυμους 'Υδραίους, ἀφοῦ προηγουμένως σταυροκοπηθοῦν καί προσευ-

χηθοῦν, ἐκφράζοντας ἔτοι τή βεβαιότητα ότι ή ἐπανάσταση ηταν θέλημα Θεοῦ, καί

γ) "Οτι στήν ἐκκλησία ψάλλεται παράκληση καί ἀγιασμός καί ὑψώνεται ἐπίσημα ή σταυροφόρα σημαία τῆς ἐλευθερίας (15 Ἀπριλίου 1821).

Προκήρυγμα ἐθνικόν τῶν τριῶν νήσων

«Γενναῖοι ἀδελφοί! Φιλελεύθεροι Ἐλληνες! Ἐφθασε τό τέλος τῶν στεναγμῶν σας διά τάς ἀδικίας, τάς ὕβρεις... Ἐπεσκέψατο ήμᾶς ἐξ ὕψους ό Σωτῆρ ήμῶν. Εἰς δόλους ἐνέπνευσεν ό Θεός ἀμετάτρεπτον ἐνθουσιασμόν του νά ἀποτινάξωμεν τόν σκληρότατον καί ἀνυπόφορον ζυγόν τῶν βαρβάρων καί ἀσεβῶν τυράννων μας... Ό πόλεμος γίνεται διά τήν Πίστην καί τήν Πατρίδα...».

Διαδίδεται διά μέσου τοῦ Ἐλληνικοῦ στόλου, τῇ 18 Ἀπριλίου 1821»

Ό δρος πού ἔδωσε ό Γιακουμάκης Τουμπάζης, όταν ἐκλέχθηκε ἀρχηγός τοῦ ὑδραιίκου στόλου, ἀποκαλύπτει καθαρά τό μέγεθος τῆς εὐλάβειας τοῦ σεμνοῦ καί ἔμπειρου καραβοκύρη ἀλλά καί τῶν πρωτοκαπετάνιων πού συναίνεσαν στόν δροκο αὐτόν. Νά πώς ἀρχίζει:

«Ορκίζομαι εἰς τόν ἀληθινόν Θεόν, τόν ὑπερασπιζόμενον τόν δίκαιον, τόν ἐκδικούμενον τόν κακόν καί τόν παραβάτην τῶν ἡμικῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἀρετῶν. Όρκίζομαι εἰς τό θεῖον καί ἴερόν Εὐαγγέλιον. Όρκίζομαι εἰς τήν ἐλευθερίαν καί εἰς τήν μέλλονσαν τοῦ Γένους ἀνέγερσιν... Άν δέ παραβῶ τόν ἄνω ἐκτεθέντα δροκον μου,

*κηρύττομαι ύπόχρεως νά δώσω λόγον
εἰς τὸν Θεόν...*

Χίος. Ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Στόλῳ
τῇ 28 Ἀπριλίου 1821

Ο ναύαρχος
Γιακουμάκης Ν. Τουμπάζης
Οι καπετάνοι: Λάζαρος Λαλεχός,
Δημήτριος Βῶκος,
Γιάννης Βούλγαρης...»

— Λίγο ἀργότερα, ὁ Ἰδιος ἔξυμνεν
τὴν πρώτη νίκη τῆς ἑλληνικῆς μοίρας
καὶ τὴν χαρακτηρίζει ὡς νίκη τοῦ
σταυροῦ ἐπί τῆς ἡμισελήνου:

«...Εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν, καθ'
ἥν πρῶτον τρόπαιον οἱ Ἑλληνες ἐ-
στησαν κατά τῶν ναυτικῶν δυνάμεων
τοῦ τυράννου καὶ ἡ Ἡμισέληνος ἐκι-
τρίνισεν ἐμπρός τοῦ Σταυροῦ...

Ἐν "Υδρα, 16 Ιουνίου 1821
Γιακουμάκης Τουμπάζης»

Μά ἡ πεποίθηση στή συμπαράσταση
καὶ τή βοήθεια τῆς Θείας Πρόνοιας
δέν ἡταν μόνο ἄποψη τῶν ἡρώων.
Ἡταν ἡ πίστη καὶ τῆς κεντρικῆς Ἔ-
ξουσίας. Χαρακτηριστικό, πολὺ εὐ-
γλωττο, εἶναι καὶ τό ἐπίσημο ἰκετήριο
ύπόμνημα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης
πρός τούς τότε ἴσχυρούς τῆς Εὐρώπης
— τούς ἡγεμόνες στή Σύνοδο τῆς Βε-
ρούνας — τό δεύτερο δυσκολο χρόνο
τῆς ἐπανάστασης:

«**Ἡ Προσωρινή Κυβέρνησης τῆς Ἑλ-
λάδος**

... Ἀν δέν ἐγκαταλειφθῶσιν οἱ Ἑλ-
ληνες (ἀπό τοὺς ἴσχυρούς τῆς Εὐρώ-
πης), ὅντες μέν ἀδύνατοι, θά ἐλπίσω-
σιν εἰς τὸν Θεόν τῶν δυνάμεων, ἀλλά
καταρτιζόμενοι μέ τὴν παντοδύναμον
χείρα Του, δέν θέλουσι κλίνει τὸν
αὐχένα ἐνώπιον τῆς τυραννίας, ὅντες
χριστιανοὶ καὶ καταδιωκόμενοι, διότι
ἐμείναμεν πιστοὶ εἰς τὸν Σωτῆρα μας,

τὸν Βασιλέα καὶ Κύριον μας. Θέλο-
μεν δέ ὑπερασπίσει, ἔως ἐνός, τὴν
ἐκκλησίαν Του, τὰς ἐστίας μας καὶ
τοὺς τάφους μας. Εἶναι δέ εύτυχία
μας ἡ νά καταβῶμεν εἰς αὐτούς ἐλεύ-
θεροὶ καὶ χριστιανοί, ἡ νά νικήσωμεν
καθὼς ἄχρις τοῦδε ἐνικήσαμεν, διά
μόνης τῆς Θείας δυνάμεως τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διά
τῆς Θείας Του βοηθείας.

Ἐν "Αργει, τῇ 29^ῃ Αύγούστου 1822

Ἐν ἀπονομᾷ τοῦ Προέδρου
τοῦ Νομοτελεστικοῦ
'Ο Αντιπρόεδρος
Θάνος Κανακάρης

Ο Γραμματεύς τῆς Ἐκκλησίας
μινίστρος τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων
Θεόδωρος Νέγρης

Τή φρικτή σφαγή τῆς Χίου ἀπό
τοὺς Τούρκους ὁ ἑλληνικός στόλος
ἐκδικήθηκε μέ θρυλικές νίκες. Κατά
τό τέλος τοῦ 1822, ἀποφασίστηκε νά
τιμηθοῦν οἱ νικητές ναύαρχοι καὶ τά
πληρώματα μέ ἔναν θριαμβευτικό
πλοῦν ἀπό τή Χίο πρός τήν "Υδρα,
ἀλλά κυρίως γιά νά τιμηθεῖ ὁ Τίμιος
Σταυρός δπως δήλωσαν ταπεινά καὶ
εὐλαβικά οἱ Ἰδιοι οἱ ἡρωες. Ή πομπή
ξεκίνησε. Ἐνδιαμέσως, στά νησιά τοῦ
Αίγαίου κατέβαιναν στήν παραλία ὁ
Δεσπότης, ὁ κλῆρος μέ τά λάβαρα
καὶ τίς εἰκόνες καὶ ὁ λαός νά προ-
σκυνεῖ τό Σταυρό πού κρατοῦσαν οἱ
ἰερεῖς τῶν πολεμικῶν πλοίων.

Τήν ὅλη σκηνή περιγράφει ὁ αὐτό-
πτης Γάλλος διπλωμάτης καὶ συγγρα-
φέας, Francois Pouqueville, ὁ ὥποιος κα-
ταλήγει: «Αὐτόν τόν συγκλονιστικόν
πλοῦν τοῦ θριάμβου οὐδέποτε θά λη-
σμονήσω... Οὐδέποτε λαός ἐστέναξε
μέ περισσότερον ζῆλον, δσον οἱ Ἑλ-
ληνες τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς "Υ-
δρας ἐπί τῇ ἐμφανίσει τοῦ Σταυροῦ».

Κυριακή, 26 Απριλίου 1825. Θά περάσει στήν Ιστορία σάν αίματοβαμμένη ήμέρα θανάτου, καταστροφής, αφθαστων ήρωισμῶν, αύτοθυσίας, ἀλλά και τῆς ἐμφανέστερης Θεϊκῆς συμπαράστασης.

Τό βρίκι «*Άρης*» με κυβερνήτη τόν Νικόλαο Βότση τολμάει νά ἔξελθει ἀπό το στενό τοῦ Ναυαρίνου, πλέοντας ἀνάμεσα ἀπό 57 αἰγυπτιακά πλοῖα πού τοῦ ἔχουν φράξει τόν ἔκπλου. Ἔνας ἀγώνας ζωῆς ή θανάτου ἀρχίζει. Οἱ Ἑλληνες ναῦτες αὐθόρυμητα φέρνουν γρήγορα στό κατάστρωμα τήν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου και τήν τοποθετοῦν πάνω στό βαροῦλκο. Ἐχει διασωθεῖ ή φράση ἐνός ναύτη: «Παναγία μου ἀν δέν μᾶς σώσεις θά χαθεῖς κι ἐσύ». Ἡ Θεοτόκος ἡταν παροῦσα, ταξίδευε μαζί τους, συμμετεῖχε στούς κινδύνους τους. Ἔνας ἰερέας πού εἶχε διασωθεῖ πάνω στόν «*Άρη*» μετά τήν καταστροφή στή Σφρακτηρία, ψέλνει τίς πιό ἐπίκαιρες εὐχές τῆς παράκλησης:

«Προστασίαν και σκέπην ζωῆς ἐμῆς τίθημι Σε Θεογεννήτορ Παρθένε.

Σύ με κυβέρνησον πρός τόν λιμένα
Σου, τῶν ἀγαθῶν ή αἰτία.

Λιμήν και προστασία των Σοι
προσφευγόντων γενοῦ Παρθένε
και τεῖχος ἀκράδαντον, καταφυγή τε
και σκέπη και ἀγαλλίαμα».

Κι ὑστερα, τονωμένοι ψυχικά, γεμάτοι θάρρος και ἀποφασιστικότητα, παίρνει ὁ καθένας τή θέση μάχης, τῆς ὕστατης μάχης.

Πέντε ὄλοκληρες ὥρες κράτησε ἡ ὑπεράνθρωπη πάλη ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων ναυμάχων. Πέντε ὥρες ἔμεινε γονατιστός κι ὁ ἰερέας μπροστά στήν εἰκόνα. Ἐκεὶ ἡταν ἡ «θέση μάχης» γιά τόν λειτουργό τοῦ Θεοῦ. Οἱ χα-

ρακτηριστικές αύτές σκηνές εἶναι αύθεντικές. Εἶναι ἀπό τίς ώραιότερες τοῦ ναυτικοῦ Ἀγώνα και τίς περιγράφει διεξοδικά ὁ μεγάλος ίστορικός μας Σπυρίδωνας Τρικούπης, ὁ ὅποιος εἶχε τίς πληροφορίες ἀπό τόν κουνιάδο του, τόν Ἀλέξανδρο Μαυροκορδάτο, πού ἐπέβαινε στόν «*Άρη*» σέ ἐκείνη τή ναυμαχία.

Τριάντα πέντε ἔχθρικά καράβια συγκρούσθηκαν συνολικά μέ τόν «*Άρη*», κατά κύματα. Ὁ ἀριθμός εἶναι ἐπίσημα ἔξακριβωμένος. Δεκάδες κανόνια κτυποῦσαν ὅλα μαζί τό ἐλληνικό σιτοκάραβο ἀπό ὅλες τι διευθύνσεις. Τέτοια φωτιά σπάνια εἶχαν δεῖ στά τέσσερα χρόνια τοῦ ναυτικοῦ ἀγώνα. Μπάλες, μισδράλια ἀναμμένα, σφαῖρες μικρές και μεγάλες πέφτονταν σάν χαλάξι γύρω του, πάνω του, τό σκεπάζονταν, κομματιάζονταν τά ξάρτια, σπάνε ἀντένες, ἀνάβουν πανιά. Ὁ «*Άρης*» ὀλύγιστος συνεχίζει και νά ἔλισσεται και νά μάχεται. Οἱ ναῦτες του μουντζουρωμένοι, κατάμαυροι ἀπό τούς καπνούς, τή μπαρούτη, πολεμοῦν μέ θάρρος.

Τό ἔνα μετά τό ἄλλο τά αἰγυπτιακά καράβια ὑποχωροῦν μέ δεκάδες νεκρούς και τραυματίες. Πέντε ἔχθρικά καράβια ἔγιναν ἄχρηστα γιά πόλεμο. Ὁ «*Άρης*» κατώρθωσε νά ξεφύγει ἀπό τόν κλοιό τοῦ θανάτου, νά ἔξελθει σώος στό ἀνοικτό πέλαγος και νά ἐνωθεῖ μέ τόν ἐλληνικό στόλο. Δέν εἶχε ἀπλῶς διαφύγει τή σύλληψη και τή βύθιση, ἡταν ὁ ἀναμφισβήτητος νικητής. Οἱ Ἀιγύπτιοι σαστίζουν, δέν μποροῦν νά κρύψουν τό θαυμασμό τους και σταματοῦν τή σύγκρουση μέ τόν «*Άρη*». Ὁ ἵδιος ὁ Ἰμπραήμ πασάς ἔξεπλάγη ἀπό τήν ἀνδρεία και ἐπιδεξιότητα τοῦ Ἑλληνα πλοιάρχου και φώναξε δυνατά στούς

παρευρισκομένους δικούς του: «Κρύμα σέ σᾶς, ντροπή σας. Πιάστε αύτόν τον γκιαούρη νά τον κάνω Άρχιναύαρχο».

Ο στρατηγός Ιωάννης Μακρυγιάννης, πού παρακολουθούσε τή ναυμαχία άπό τό φρούριο τοῦ Νεόκαστρου, γράφει στά άπομνημονεύματά του:

«Σώθηκαν μέ μεάλο κίνδυνο κι άπεργιαρπτη γενναιότητα αύτείνοι οι ἄνθρωποι τοῦ καραβιοῦ. Ἀλλο εἶναι νά τό βλέπει ἄνθρωπος καί ἄλλο νά τό λέγει. Σώθηκαν μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, δίνοντάς τους ἀνδρεία πολλή».

Ανώνυμος ἔμεινε ό ίερέας τοῦ «Ἄρη». Περινάει στήν πινακοθήκη τῶν ἀγωνιστῶν τής πίστεως καί τής πατρίδος, χωρίς στοιχεῖα ταυτότητας, ταπεινός δπως ἔζησε. Ἐνας ἀκόμα κρίκος στήν ἀλυσίδα τῶν ἡρωικῶν μιρφῶν τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ κλήρου.

Είκοσιτέσσερις ήμέρες ἀργότερα, ή Β' Ἑλληνική μοῖρα διασκόρπισε τόν τουρκικό στόλο τοῦ Χοσρέφ-Τοπάλ σέ όλοήμερη ναυμαχία κοντά στό ἀκρωτήρι Καφρηέα στή νότια Εύβοια. Τοῦ ἔκαψε δύο καράβια μέ τά πυρπολικά, ἀνάγκασε ἓνα τρίτο νά πέσει στή στεριά καί νά αύτοπυρποληθεῖ καί συνέλαβε ἄλλα πλοῖα. Κατόρθωμα μεγάλο καί δύσκολο μπροστά στήν ἔχθρική ὑπεροπλία. Ο ἐπικεφαλῆς τοῦ ἔλληνικοῦ στόλου, ἀντιναύαρχος Γεώργιος Σαχτούρης, ἀναλύοντας τούς συντελεστές τής νίκης στήν ἔκθεσή του, δίνει παραστατικά τόν παλμό τής ψυχῆς τῶν ναυμάχων:

«Φιλογενέστατοι Πατριώται καί ἀδελφοί,

Ἄς δοξάσωμεν τόν Κύριον μέ δάκρυα κατανύξεως διά τήν λαμπράν ναυμαχίαν μέ τήν ὅποιαν ηδόκησε νά τιμήσῃ τά ἄρματά μας... Ό παρόν συστάδην πόλεμός μας, Κύριοι, εἶναι ἀποτέλεσμα βέβαια τῆς Θείας Προνοίας, διότι αὕτη μόνη ἥδύνατο νά ἐμπνεύσῃ τοσαύτην γενναιότητα εἰς τούς ναύτας μας... Διά τοῦτο ἄς δοξάσωμεν τό δόνομα Αύτῆς καί ἄς φωνάξωμεν ὅλοι ὁμοφώνως ὅτι: "Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός"...

Κατά τήν θάλασσαν μεταξύ Γιούρα καί Τσέας. Τῇ νυκτί τῆς 20 Μαΐου 1825, ἐν τῇ ἀντιναυαρχίδι.

Ο πατριώτης
Γεώργιος Σαχτούρης»

– Χαρακτηριστική, πολύ εύγλωττη, εἶναι καί ἡ ἐπίσημη διακήρυξη πού ἔξεδωσε μέ τήν εὐκαιρία τῆς νίκης αὐτῆς, τό Ἐκτελεστικό Σῶμα (ή Ἐπαναστατική Κυβέρνηση):

«Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Ο Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ
Διακηρύττει

Τοιαῦτα ἔσταθησαν τά λαμπρά κατορθώματα τῶν ἐνδόξων Ἅρχηγῶν καί Ναυτῶν τῆς Βασιλικῆς Μοίρας, κατορθώματα τά ὅποια ἀμαρτάνομεν εάν δέν ἀποδώσωμεν εἰς τήν Θείαν ἀντίληψιν, τήν μόνην ἰκανήν νά κατορθώσῃ τοιαῦτα θαύματα Ναί, εἰς αὐτήν πρέπει νά τά ἀποδώσωμεν Ἑλληνες. Όλοι ὁμοφώνως πρέπει νά κράξωμεν:

«Τίς Θεός μέγας ώς ὁ Θεός ἡμῶν;».
Ἐν Ναυπλίῳ, τῇ 24 Μαΐου 1825
Ο 'Αντιπρόεδρος
Γκίκας Μπότασης
Ο Γενικός Γραμματέας
Αλεξανδρος Μαυροκορδάτος»

— "Οταν οι καπετάνιοι τῶν πολεμικῶν καραβιῶν καί τῶν πυρπολικῶν λάβαιναν ὄμόφωνη ἀπόφαση, τό ίερό Εὐαγγέλιο καί ὁ τίμιος Σταυρός ἀποτελοῦσαν τή μεγαλύτερη αὐθεντία στήν ὅποια δεσμεύονταν γιά τήν τῆρηση τῆς ἀπόφασης.

Ήταν δέ τόση ἡ χριστιανική πίστη τους, πού τά καράβια τους τά βάφτιζαν μέ δύναματα ἀγίων (ἄν δέν τοὺς ἔδιναν ἀρχαίων ἥρωών), δπως «Παναγιά τῆς Ὑδρας», «Ἄγια Τριάς», «Ἄγιος Νικόλαος», «Ἀρχάγγελος», «Ἄγια Κατερίνα»⁽¹⁾, «Παναγία», «Παναγία Μυρτιώτισσα», «Εὐαγγελισμός», «Ζωοδόχος Πηγή», κ.ἄ.

— Σέ δόλα τά πολεμικά τῆς Ἐπανάστασης, πίσω ἀπό τήν καμπίνα τοῦ πλοιάρχου, ὑπῆρχε εἰκονοστάσι μέ πολλές εἰκόνες. Δέν ἀρχιζε καμμιά ναυμαχία χωρίς νά θυμιατίσουν τίς εἰκόνες, ιδιαίτερα τῆς Θεοτόκου.

Ο Ἀγγλος ταξιδιώτης, James Emerson, πού περιηγήθηκε τήν Ἐλλάδα τό 1825 καί πέρασε μερικούς μῆνες πάνω στό καράβι «Ἀρης» τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου ναυάρχου Ἀνδ. Μιαούλη γράφει: «Πίσω ἀπό τήν καμπίνα τοῦ καπετάνιου ὑπάρχει μικρό παρεκκλήσιο, μέ πολλές εἰκόνες τῆς Θεοτόκου καί τοῦ Ἅγιου Νικολάου, ἐμπρός ἀπό τίς ὅποιες διατηροῦν ἀναμμένα λυχνάρια. Ὄλα τά καράβια τοῦ στόλου ἔχουν τήν Θεοτόκον τους καί τό λυχνάρι τους, μπροστά στά ὅποια ὁ καπετάνιος καί οι ἀξιωματικοί κάνουν τήν προσευχή τους πρωΐ καί

βράδυ. Ἐπί πλέον κατά τό ἥλιοβασίλεμα κάνουν τό γύρο τοῦ καταστρώματος κρατώντας ἓνα θυμιατήρι, τή μυρωδιά τοῦ ὅποίου ἀναπνέει κάθε μέλος τοῦ πληρώματος, κάνοντας εύλαβικά τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ καί ἀναπέμποντας μιά προσευχή στή Θεοτόκο».

— Άλλοι ξένοι παρατηρητές, πού ἐπέβαιναν σέ πλοια τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, μᾶς ἀναφέρουν καί ἀνέκδοτα περιστατικά πού συνέβαιναν στή διάρκεια τῶν ἄγριων συμπλοκῶν. Ὁπως, δτι οι ναῦτες τῶν ἑλληνικῶν πλοίων πίστευαν δτι τά ὄθωμανικά βλήματα καί τά βόλια πού δίχνονταν βροχή ἐναντίον τους δέν θά τούς πειράζουν γιατί τά καράβια τους ἥσαν χριστιανικά. Καί ώ τοῦ θαύματος! Τά περισσότερα βλήματα ἔπεφταν στή θάλασσα καί οι Ἐλληνες ναῦτες εἰρωνεύονταν μέ φωνές καί χειρονομίες τούς Τουρκο-Αἰγύπτιους. Ἡ δτι σέ στιγμές ξεκούρασης ἀπό τή μάχη, ὁ ἀξιωματικός τοῦ σκάφους διάβαζε στούς ναῦτες τούς Βίους Ἅγιων (ἄν δέν διάβαζε ίστορίες τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας ή γιά τόν Μεγαλέξαντρο).

Ἡ μεγαλύτερη μορφή τοῦ θαλασσινοῦ ἀγώνα, ὁ ναύαρχος Ἀνδρέας Μιαούλης, ήταν γνωστό δτι δέν γνώριζε ποτέ φόβο. Γράφει ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος: «Ἔτο ὁ ἀτρομητότατος τῶν ἀνθρώπων). Τό μυστικόν τῆς ἀλογίστου ἀνδρείας του ἐκρύπτετο εἰς τήν πίστην πρός τόν Τίμιον Σταυρόν». Ὁ ναύαρχος ἐλεγε ἀτάραχος καί βέβαιος γιά τήν τελική νίκη: «Ο Ἐλληνικός Στόλος θά μείνει ἀνίκητος, διότι εύρισκεται ὑπό τήν σκέπη καί τήν προστασία τοῦ Τίμιου καί ζωοποιοῦ

(1) Ὑδραίικο βρίκο τοῦ καπ. Δημήτρη Λισμάνη.

Σταυροῦ. Γι' αύτό, μόλις άνέλαβε τήν άρχηγία τοῦ ναυτικοῦ 'Αγώνα, κατασκεύασε ἔνα μεγάλο ξύλινο Σταυρό (περίπου 80 χ 45 ἑκ.), τόν ὃποῖο ὑψωνε στὸ πλωσιό κατάρτι τῆς ναυαρχίδας του «*Άρης*», πρίν ἀπό κάθε πολεμική ἐκστρατεία. Καὶ δταν ἀποφάσιζε γενική ἔξορμηση, ἔξεπεμπε στὰ πλοῖα του τὸ σῆμα: «*Μέ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ ἐπιτεθεῖτε*».

Στίς κεραῖες τοῦ μαύρου σταυροῦ μέ τίς τρίλοβες ἀπολήξεις, μέ ἄσπρα γράμματα γράφονταν ὁρίζοντια οἱ λέξεις: «*Σταυρός πιστῶν τὸ στήριγμα*», κάθεται: «*Σταυροῦ τύπος ἔχθροῖς τρόμος*» καὶ στό κέντρο «*Ἴησοῦς Χριστός νικᾶ*».

Τά γράμματα ἥσαν γραμμένα καὶ στίς δύο δψις τοῦ σταυροῦ. Στήν ἐσωτερική γιά νά τά βλέπουν τά ἑλληνικά πλοῖα πού ἀκολουθοῦσαν πίσω ἀπό τόν ναύαρχο καὶ νά παίρνουν δύναμη καὶ θάρρος καὶ στήν ἔξωτερική γιά νά τά βλέπει ὁ κυνηγημένος ἔχθρος καὶ νά τόν καταλαμβάνει τρόμος. 'Ο νικηφόρος αὐτός Σταυρός τιμάται ώς Τίμιον Ξύλον καὶ ὁμοίωμά του φυλάσσεται στήν 'Ιερά Μητρόπολη τῆς *Ύδρας*.

Μήπως καὶ οἱ ἐπαναστατικές σημαῖες τῶν νησιῶν μας δέν ἀποτελοῦσαν σύμπλεγμα ἀπό σύμβολα μέ χαρακτηριστικές σημασίες; Καθηλώνουν τόν παρατηρητή μέ τόν ἐκπληκτικό συμβολισμό τους καὶ τά πολλά ἀλληγορικά μηνύματα πού στέλνουν.

'Από τά σύμβολα, τό κεντρικό, ὁ σταυρός, καταπατά θριαμβευτικά τήν ἀνεστραμμένη ἡμισέληνο τοῦ 'Ισλάμ, συμβολίζοντας τήν κατίσχυση τοῦ

Χριστιανισμοῦ πάνω στόν 'Ισλαμισμό. 'Ενω τό ἵπταμενο πουλί ύποδηλώνει τήν ἔξι *"Ψυχος βοήθεια*. Τό συμβολικό αύτό σύνολο κατοπτεύει ὁ ὀφθαλμός τῆς θείας Πρόνοιας, δίνοντας τήν ἐλπίδα γιά τήν ἐπικράτηση τῶν Ὁρθοδόξων Ἐλλήνων. 'Ο συνδυασμός δέ δῶλων τῶν συμβόλων, ἀναπαριστᾶ τήν 'Ανάσταση τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους μέσω τῆς Ἱσχύος, τῆς Φρόνησης, τῆς Ἐπιμονῆς, ἀλλά καὶ τῆς Χριστιανικῆς Πίστης.

Ἡ ἐπαρση αύτῶν τῶν σημαιῶν πάνω στούς ίστούς τῶν καραβιῶν καὶ τῶν πυρπολικῶν τῆς Ἐπανάστασης, δηλώνουν καθοριστικά τήν ἀκλόνητη πίστη καὶ τή θέληση πού είχαν οἱ σκλαβωμένοι *"Ἐλληνες ναυτικοί γιά ἀποτίναξη τοῦ ὄθωμανικοῦ ζυγοῦ καὶ γιά τόν τελειωτικό θρίαμβο τοῦ Χριστιανισμοῦ*.

Γιά τή σημασία τοῦ σταυροῦ στόν 'Απελευθερωτικό 'Αγώνα ἔχει ἀσχοληθεῖ ἀρκετά καὶ ἡ μετεπαναστατική ἑλληνική γραμματεία. *"Ἔνα ξεχωριστό δεῖγμα είναι καὶ τό ἀκόλουθο ἀπόστασμα:*

*«Οποιος γιά τήν πατρίδα πολεμήσῃ
Τῆς Ρωμιοσύνης ἄξιο παλληκάρι,
καὶ μέ τή χάρῃ τοῦ Σταυροῦ γκρεμίσῃ
τό ἀχνό Φεγγάρι,
χίλιες φορές καλότυχος!».*

Κωστής Παλαμᾶς
(Τά μάτια τῆς ψυχῆς μου)

'Ως κατακλεῖδα, ἀδιάφευστα ὄδηγούμεθα στό συμπέρασμα δτι ἡ εὺσεβής συνείδηση τῶν ναυμάχων ἀπετέλεσε τό στήριγμα τοῦ ἡρωισμοῦ στό Ναυτικό ἀγώνα καὶ τό θεμέλιο τῆς

νικηφόρας ἔκβασής του. Σέ δῷρες δύσκολες, τραγικές, μά και δῷρες θριάμβων. Καί ήταν φυσικό αύτό τό στοιχεῖο νά μῆλησε στούς θαλασσομάχους, ἀκόμα και ἀκαθόριστα και ἀσυνείδητα στήν ψυχή τους, τή δέ κρίσιμη ὥρα νά ἐπέδρασε πάνω τους ἀποφασιστικά.

Εἶναι ἔκεῖνοι πού μᾶς κληρονόμησαν ὅχι μόνο τή συνταρακτική περιπέτεια τῆς ἡρωικῆς ζωῆς τους, ἀλλά και τό μεγαλεῖο ἐνός ψυχικοῦ ἀναστήματος σπάνιων Ἑλλήνων. Εἶναι ἔκεῖνοι πού συνδύασαν τήν ἀπεριόριστη πρόστιν πατρίδα ἀγάπη μέ τήν Πίστη και ἀνύψωσαν τόν Ἀπελευθερωτικό Ἀγώνα σέ Ἱερόν. Μέ αὐτούς ἥρθε και ἡ ἐλευθερία. Αὐτούς εύγνωμονοῦμε σήμερα.

Βιβλιογραφία

- Γρηγοριάδης Ἐτεοκλῆς, «Ἡ ἔξοδος τοῦ Ἀρεως», ἔκδ. Ἀλτις, Ἀθῆναι, 1975.

- Δημητρακόπουλος Σοφοκλῆς, «Ἡ παράδοση τοῦ Γένους στά νησιά τοῦ Ἀργοσαρωνικοῦ», 2000.
- Ιερά Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν και Αιγίνης, «Κωνσταντίνος ὁ Ὑδραιος-Νεομάρτυρες προάγγελοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους». Διορθόδοξο Ἐπιστημονικό Συνέδριο, Ὑδρα, 2007.
- Λιγνός Ἀντώνιος, ἀκαδημαϊκός, «Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας: 1778-1832», ἐν Πειραιᾶ, 1921-1932.
- Τοῦ Ιδίου, «Ιστορία τῆς νήσου Ὑδρας», τόμ. 1-3, Ἀθῆναι, 1946-1953.
- Λισμάνης Δημήτριος, ἀντιναύαρχος ἐ.ἄ., «Ἡ χριστιανική Ὑδρα ὡς θεμέλιο τῆς ἡρωικῆς», Ὑδρα, 2000.
- Τοῦ Ιδίου, «Ὑδραιοι, πρόδρομοι και ναυμάχοι τοῦ Ελκοσιένα», Βραβεῖο Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1999, ἔκδ. Γενικό Ἐπιτελεῖο Ναυτικοῦ, Ἀθῆνα, 2007.
- Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος, «Ἡ Ὁρθοδοξία, δρός ἐπιβίωσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ», 1997.
- Ὑπουργεῖον ναυτιλίας, «Ἀνθολογία ναυτικῶν κειμένων», 1972.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Α. ΛΙΣΜΑΝΗΣ,
'Αντιναύαρχος ἐ.ἄ.

ΤΙ ΠΟΙΗΣΕΙ ΜΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ;

Κύριος ἐμοί βιοθός και οὐ φοβηθήσομαι.

Δέ θά μ' ἀφήσης, Θεέ μου νά χαθῶ
σε δύσκολες ἡμέρες.

Ξέρω πώς σ' ἔχω βιοθό.

Δέ θά μ' ἀφήσεις νά χαθῶ.

Τί κι αν ἔχθροι γύρω, πολλοί
και πειρασμοί μέ τριγυρίζουν.

Δέν ἔχω πιά νά φοβηθῶ.

Ξέρω πώς σ' ἔχω βιοθό.

Δέ θά χαθῶ.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Πρίν άπό 60 χρόνια στό Πανεπιστήμιο Περντού τοῦ Λαφαγιέτ τῆς Ἰνδιάνας, ὁ κορυφαῖος τότε καθηγητής τῆς Ὑγειονομικῆς Μηχανικῆς τῆς Σχολῆς Πολιτικῶν Μηχανικῶν, Dr William S. Howland, στήν ἀρχῇ τῶν διαλέξεών του εἰσήγαγε τούς μεταπτυχιακούς μαθητές του στήν διαχρονική ἔξελιξι τῶν ἐπιστημῶν τῶν συναφῶν μέ τό μάθημά του, τῆς Μηχανικῆς καί Τεχνολογίας, τῆς Γεωμετρίας, τῆς Ἀστρονομίας, τῆς Ἰατρικῆς καί ἄλλων σχετικῶν ἐπιστημῶν. Στήν πρώτη του διάλεξη ὁ Dr Howland μοίραζε στούς μεταπτυχιακούς μαθητές ἔναν κατάλογο τῶν σημαντικωτέρων ἐπιστημόνων τῆς ἀρχαιότητος ἀπό τό 600 π.Χ. μέχρι τό 100 π.Χ., πού ἦταν ἀποτέλεσμα δικῆς του προσωπικῆς ἔρευνας.

Λόγῳ τῆς πρωτοτυπίας του, ἀλλά καί τῶν ἐνδιαφερουσῶν πληροφοριῶν πού περιέχει, παραθέτομε σέ ἐλεύθερη μετάφρασι γιά τούς φίλους καί ἀναγνῶστες τῶν «Ἀκτίνων» τόν πίνακα αὐτό. Τά τμήματα μέ πλαγιαστά γράμματα ἔχουν προστεθῆ ἀπό τόν γράφοντα, γιά νά βοηθήσουν τόν ἀναγνώστη στόν καλύτερο ἐντοπισμό τῶν ἀναφερομένων ἀρχαίων Ἐλλήνων σοφῶν.

Έτος ἡ Περίοδος (π.Χ.)	Όνομα Ἐπιστήμονα ἡ φιλοσόφου καί εἰδικότητα	Ἐπιστημονικό Ἐπίτευγμα
624-548	Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, μηχανικός, γεωμέτρης, ἀστρονόμος, γενικός ἐπιστήμων καί φιλόσοφος	Προέβλεψε τήν ἔκλειψι τοῦ ἡλίου τοῦ 585 π.Χ. Κατασκεύασε τά ρυθμιστικά ἔργα τοῦ Ποταμοῦ Ἀλυνος, τοῦ μεγαλυτέρου ποταμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.
610-545	Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, μηχανικός ἀστρονόμος καί γενικός ἐπιστήμων	Ὑπελόγισε τήν Ἐκλειπτική τοῦ Ἡλίου.
585-525	Ἀναξιμένης ὁ Μιλήσιος, ἀστρονόμος καί φιλόσοφος	Ἀνεκάλυψε, ὅτι ἡ Σελήνη ἀντανακλᾷ τό ἡλιακό φῶς.
570-480	Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἐπιστήμων καί φιλόσοφος	Ἐδωσε τήν σωστή ἔρμηνεά γιά τήν δημιουργία τῶν ἀπολιθωμάτων.
580-540	Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, γεωμέτρης, ἀστρονόμος, γενικός ἐπιστήμων, φιλόσοφος καί ἰατρός	Ἴδρυτής μαθηματικῆς θρησκευτικῆς σχολῆς. Διετύπωσε τό «Πυθαγόρειο Θεώρημα» γιά τά ὁρθογώνια τρί-

Ἐτος ἡ Περίοδος (π.Χ.)	Όνομα Ἐπιστήμονα ἡ φιλοσόφου καὶ εἰδικότητα	'Ἐπιστημονικό 'Ἐπίτευγμα
592;	'Ανάχαρσις ὁ Σκύθης, μηχανικός	γωνα. Ἀνεκάλυψε ὅτι ἡ γῆ εἶναι σφαῖδα, καθώς καὶ τὸ 5ο κανονικό στερεό.
617-560	Γλαῦκος ὁ Χίος, Μηχανικός	Μαθητής τοῦ Σόλωνος. Ἀνεκάλυψε τὴν ἄγκυρα, τὸν φυσητήρα καὶ τὸν τροχό τοῦ πηλοπλάστη.
546	Χερσίφρων ὁ Κρήτης, ἀρχιτέκτων	'Ανεκάλυψε τὴν κασσιτεροκόλησι.
546	Μεταγένης ὁ Κρήτης, μηχανικός	'Εφεῦρε μαζί μὲ τὸν Μεταγένη, πού ἔπειται, τεχνικές μεθόδους ἀνέγρεσες μεγάλων κιόνων καὶ δοκῶν.
532	Θεόδωρος ὁ Σάμιος, μηχανικός	Συνεργάτης καὶ συνεφευρέτης τοῦ Χερσίφρονος.
522	Εὐπαλίνος ὁ Μεγαρεύς, μηχανικός	'Ανεκάλυψε τὸ ἀλφάδι, τὸ δόρθιγανο, τὸν τόρον, τὰ κλεῖθρα καὶ μέθιδο στερεοποιήσεως τῶν ἔδαιφῶν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἐφέσου.
513	Μανδροκλῆς ὁ Σάμιος, μηχανικός	Κατεσκεύασε σήραγγα 1000 μέτρων στήν Σάμο.
513	'Αλκμαίων ὁ Σάμιος, ἰατρός	Κατεσκεύασε τὴν πλωτή ζεῦξι τοῦ Βοσπόρου.
490	'Ηράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, ἰατρός	'Ανεκάλυψε τὴν θέσι τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, τῶν φλεβῶν, κ.λπ. ἀνθρωπίνων ὁργάνων.
462	Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, γεωμέτρης καὶ φιλόσοφος	'Απέδειξε τὴν ἀλλαγή, ἀλλά καὶ τὴν ἀλμονία στήν φύσι.
499-422	'Αναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος, ἰατρός, μηχανικός, γενικός ἐπιστήμων, ἀστρονόμος καὶ φιλόσοφος. Ἐνας ἀπό τοὺς 7 σοφούς τῆς Ἀρχαίας Ἐλλάδος.	Μέ τα «παράδοξά» του ἔκεκαθάρισε τούς τρόπους πού λειτουργεῖ ἡ ἀνθρώπινη σκέψη.
495-435	'Εμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγάντιος, ἰατρός, γενικός ἐπιστήμων, φιλόσοφος καὶ μηχανικός	'Εξήγησε σωστά τίς πλημμύρες τοῦ Νείλου καὶ διετύπωσε τό ὅτι ὅλα τά ζῶα (καὶ τά θαλάσσια) ἀναπνέουν (μέ τα βράγχια). Εἰσήγαγε τό ἐπιστημονικό πνεῦμα στήν Ἀθήνα.
460-370	'Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης, γενικός ἐπιστήμων, γεωμέτρης καὶ φιλόσοφος. 'Απόγονος τοῦ Λευκίππου.	'Απέδειξε τὴν σχέσι ἀέρος, καρδιᾶς καὶ αἵματος. Συγγραφεύς τῶν τότε γνωστῶν στοιχείων τῆς φύσεως: ἀέρος, νεροῦ, γῆς καὶ φωτιᾶς.
	Διετύπωσε τὴν πρώτη ἀτομική θεωρία.	

Έτος ή Περίοδος (π.Χ.)	Όνομα Έπιστήμονα ή φιλοσόφου και ειδικότητα	Έπιστημονικό Έπιτευγμα
469-399	Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος , φιλόσοφος	'Εφήρμοσε τήν λογική μέθοδο τῆς σκέψεως σέ πολλούς ακλάδους.
430	Ιπποκράτης ὁ Χίος , γεωμέτρης	Πρῶτος πού χρησιμοποίησε γράμματα στήν Γεωμετρία καί ύπελγισε τήν έπιφράνεια τῆς Σελήνης.
484-425	Ἡρόδοτος ὁ Σάμιος , ιστορικός και ἐπιστημονικός περιηγητής	'Έπιστημονικές ἀφηγηματικές μελέτες ἐπί πλήθους θεμάτων.
420	Οἰνοπίδης ὁ Χίος , γεωμέτρης και ἀστρονόμος	'Υπελόγισε τήν διάρκεια του χρόνου σέ 635 μέρες καί 9 ὥρες.
420	Ιππίας ὁ Ἡλεῖος , γεωμέτρης	Μελέτησε τό τεταρτημόριο τοῦ κύκλου και τήν καμπύλη ύπολογισμοῦ τοῦ π.
470-394	Θουκυδίδης ὁ Ἀθηναῖος , γενικός ἐπιστήμων	'Ο μεγαλύτερος ιστορικός τοῦ αόσμου.
480	Θεόδωρος ὁ Κιρηναῖος , γεωμέτρης	Διετύπωσε πρῶτος τούς ἀσυμμέτρους ἀριθμούς.
480	Ἀντιφῶν ὁ Ἀθηναῖος , γεωμέτρης	'Ανεκάλυψε μεθόδους ύπολογισμοῦ τῶν καμπυλῶν.
480	Βρύσων ὁ Ἀθηναῖος , γεωμέτρης	Συνεργάτης τοῦ Ἀντιφῶνος στήν ἀνακάλυψι μεθόδων ύπολογισμοῦ τῶν καμπυλῶν.
480	Φιλόλαος ὁ Ταραντίνος , ἀστρονόμος	'Ανεκάλυψε μεθόδους ύπολογισμοῦ τῆς γῆς.
480	Ικέτας ὁ Σινδακούσιος , ἀστρονόμος	'Υπελόγισε τήν διάρκεια του χρόνου μέ διαφορά μόνο μισῆς ὡρας, μέ βάσι τόν «Μετωνικό Κύκλο», πού χρησιμοποεῖται ἀκόμη και σήμερα γιά τόν ύπολογισμό τοῦ Πάσχα.
432	Μέτων ὁ Αττικός , ἀστρονόμος	'Ανεκάλυψε τήν περιστροφή τῆς γῆς.
460-417	Ἀγάθαρχος ὁ Κροτωνιάτης , μηχανικός και γενικός ἐπιστήμων	Δημιούργησε τό «προοπτικό» και σχεδίαζε τοπία γιά τά δράματα τοῦ Αἰσχύλου.
460-417	Ιππόδαμος ὁ Μιλήσιος , Πολεοδόμος	'Εξεπόνησε τά πολεοδομικά σχέδια τοῦ Πειραιᾶ και τῆς Ρόδου. «Τό σύστημά του, γνωστό ὡς «Ύπποδάμειο», ἐφαρμόζεται μέχρι σήμερα» (Κ. Α. Δοξιάδης).
460	Ιπποκράτης ὁ Κῶος , Ιατρός, γενικός ἐπιστήμων. "Ἐνας	Πατήρ τῆς ἐπιστημονικῆς ιατρικῆς. 'Ο «Ιπποκράτειος Ορκος» ἀκόμη

Έτος ή Περίοδος (π.Χ.)	Όνομα Έπιστήμονα ή φιλοσόφου και εἰδικότητα	Έπιστημονικό Έπιτευγμα
	ἀπό τούς 7 σοφούς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος	καί σήμερα εύρισκεται ἐν χρήσει.
428-347	Αρχύτας ὁ Ταραντιος , γεωμέτρης και μηχανικός	'Ανεκάλυψε τήν τροχαλία, τόν κο- χλία και ἄλλες μηχανές.
428-347	Πλάτων ὁ Αθηναῖος , γεωμέτρης, φιλόσοφος, γενικός ἐπιστήμων, ἀστρονόμος	Πασίγνωστος ἴδεαλιστής φιλόσοφος, ἱδρυτής τῆς νομολογίας και τῶν πολιτικῶν θεωριῶν. Η πολιτική και ὡρησκευτική του σκέψη ἐπη- ρέασε τούς δυτικούς πολιτικούς φιλόσοφους και θεολόγους μέχρι και τόν 20ό αιώνα.
408-355	Εὐδόξος ὁ Κνίδιος , γεωμέτρης και ἀστρονόμος	'Ιδρυτής τῆς ἐπιστημονικῆς ἀστρο- νομίας.
384-322	Ἀριστοτέλης ὁ Σταγιρίτης , γεωμέτρης ἀστρονόμος, ἰατρός, γενικός ἐπιστήμων, φιλόσοφος	Συγγραφεύς ἀπέραντης ἔγκυκλοπαι- δειας πού συστηματοίησε και τα- ξινόμησε τίς γνώσεις. Συνέλαβε τήν ἱδέα τῆς ὁργανωμένης ἐρεύνης. Ι- δρυτής τῆς λογικῆς. Διετύπωσε τόν νόμο τοῦ μοχλοῦ. Η ἐργασία του στήν Βιολογία εἶναι σημαντική»... 'Ο πιό σημαίνων διανοούμενος τῆς ἀρχαιότητος. Μέχρι τόν Δυτικό Με- σαίωνα ήταν παραδεκτός ώς ή τελι- κή αὐθεντία σε ἐπιστημονικά ζητή- ματα.
341-270	Ἐπίκουρος ὁ Σάμιος , φιλόσοφος	'Ενέπνευσε τόν Δημόκριτο. 'Ἐπί- στευε ὅτι «οἱ θεοί δέν ἀνακα- τεύονται μέ τήν φύσι και τά ἀν- θρώπινα πράγματα».
341-270	Ζήνων ὁ Κιτιεύς , φιλόσοφος	"Ιδρυσε τόν Στωικισμό.
375-325	Μεναίχμιος ὁ Προικονήσιος , γεωμέτρης.	'Ανεκάλυψε τήν κωνική τομή.
388-312	Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός , ἀστρονόμος	Διετύπωσε ὅτι ὁ "Ηλιος, ή Σελήνη και οι μέγιστοι τῶν πλανητῶν πε- ριστρέφονται γύρω ἀπό τήν γῆ, ἐνώ ή Ἀφροδίτη και ὁ 'Ερμῆς γύρω ἀπό τόν "Ηλιο.
373-287	Θεόφραστος ὁ Ἐφέσιος , γενικός ἐπιστήμων	Πατήρ τῆς Βοτανικῆς και τῆς φυσιολογίας τῶν φυτῶν.
250	Πτολεμαῖος Β' ὁ Φιλάδελφος , στρατιωτικός	'Ιδρυτής τοῦ Μουσείου τῆς Ἀλε- ξανδρείας.

Έτος ή Περίοδος (π.Χ.)	Όνομα Έπιστήμονα η φιλοσόφου και είδικότητα	Έπιστημονικό Έπιτευγμα
450-380	Εύκλειδης ὁ Μεγαρεύς, γεωμέτρης, γενικός έπιστήμων	Συγγραφεύς και δημιουργικός μαθηματικός. Συνέγραψε 1000 έπιστημονικά βιβλία.
331-250	Ηρόφιλος ὁ Χαλκηδόνιος, ιατρός	'Ιδρυτής τῆς Ανατομικῆς. Άντεμενε σώματα, μερικά θωρακικά και ζωντανά. Άνεκάλυψε τά νευρικά συστήματα αισθήσεως και κινήσεως, τό περίβλημα τοῦ έγκεφάλου, τά όπτικά νεῦρα, τόν άμφιβληστροειδῆ χιτώνα, κ.λπ. δργανα τοῦ σώματος.
305-240	Εασίστρατος ὁ Κήϊος, ιατρικός, γενικός έπιστήμων	'Εδωσε ἔμφασι στήν θεραπεία. Πρότοις πού ἀπέρριψε τήν θεωρία τῶν βασικῶν χυμῶν τοῦ σώματος στίς ἀσθένειες. Θεωρεῖται καί ίδρυτής τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας.
330	Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης, γενικός έπιστήμων	'Ανεκάλυψε τήν έπιδρασι τῆς Σελήνης στά παλιρροϊκά κύματα.
279	Σώστρατος ὁ Κνίδιος, μηχανικός	Κατασκευαστής τοῦ Φάρου τῆς Αλεξανδρείας.
287-212	Αρχιμήδης ὁ Συρακουσίος, γεωμέτρης, γενικός έπιστήμων, μηχανικός	'Υπελόγισε τήν έπιφάνεια, τόν δύγκο καί τό κέντρο βάρους διαφόρων στερεών. Άπεδειξε μαθηματικά τούς νόμους τῶν μοχλῶν. Άνεκάλυψε τήν σύνθετο τροχαλία, τόν άτερμονα κοχλία, τόν κοχλία Α, τό πλανητάριον (κατασκευή πού ἀπεικόνιζε στόν χῶρο τήν κίνησι τῶν πλανητῶν), τόν καυστικό φακό, τό είδικό βάρος καί διετύπωσε τήν ἀρχή τῆς ἀνώσεως.
273-192	Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος, ἀστρονόμος, γεωμέτρης, γενικός έπιστήμων	'Υπελόγισε τήν περίμετρο τῆς γῆς μέ άκριβεια 50 χιλιομέτρων.
262-200	Ἀπολλώνιος ὁ Περγαῖος, γεωμέτρης, ἀστρονόμος	'Ανεκάλυψε τό έπίκυκλον, τά ἔκκεντρα καί συνέγραψε 387 προτάσεις γιά τά κωνικά. Μαζί μέ τόν Αρχιμήδη, προχώρησε, δύσο ήταν δυνατόν νά γίνη, χωρίς τόν διαφορικό λογισμό.

Έτος ή Περίοδος (π.Χ.)	Όνομα Έπιστήμονα ή φιλοσόφου καί ειδικότητα	Έπιστημονικό Έπίτευγμα
280	Αρίσταρχος ὁ Σάμιος, άστρονόμος, γεωμέτρης	Στόν τομέα αύτόν δέν έχει γίγινει καμμία πρόοδος για 2000 χρόνια.
280	Σέλευκος ὁ Μακεδών, άστρονόμος	Πρώτος χρησιμοποίησε τριγωνομετρικές συναρτήσεις. Άνεπτυξε τήν ήλιοκεντρική θεωρία.
135;	Κτησίβιος ὁ Αλεξανδρεύς, μηχανικός	'Ο τελευταῖος ἀπό τούς ἀρχαίους πού πίστενε στήν ήλιοκεντρική θεωρία μέχρι τόν Κοπέρνικο.
70;	Ηρων ὁ Αλεξανδρεύς, μηχανικός, γεωμέτρης, γενικός ἐπιστήμων	'Ανεκάλυψε τόν θεοδόλιχο (δργανο μετρήσεως τῶν μηχανικῶν), τόν χωροβάτη (δργανο μετρήσεως τῶν ὑψομέτρων καί τῶν ἀποστάσεων) καί τήν διόπτρα.
160-125	Ιππαρχος ὁ Νίκιος, άστρονόμος, γεωμέτρης, μηχανικός, γενικός ἐπιστήμων	'Ανεκάλυψε τήν ἀτμομηχανή, τόν μηχανισμό τῶν αὐλακωτῶν μηχανῶν, τίς μηχανές πεπιεσμένου ἀέρα καί τούς τύπους ὑπολογισμοῦ ἐπιφανείας καί περιμέτρου κυκλικῶν σχημάτων.
		Μέγας καταμετρητής ἀστρονομικῶν ἀποστάσεων. Καθώρισε τήν χρῆσι τῶν 360 μοιρῶν σάν γωνία ἐνός πλήρους κύκλου. Ήθεσε τίς βάσεις τῆς Έπιπεδομετρίας καί Στερεομετρίας. Συνέταξε πίνακα καί ἡμιτόνων καί μέτρησε τούς ίσημερινούς μέ ακρίβεια 36 δευτερολέπτων, ἀντί για 50 δλ πού ἡταν μέχρι τόν δεύτερο αἰώνα π.Χ.

Ό παραπάνω κατάλογος —παρά τίς ἔλλείψεις του— περιλαμβάνει μέσα σέ μία περίοδο 500 ἔτῶν 56 σημαντικούς ἐπιστήμονες τῆς ἐποχῆς τους, ἀλλά καί παγκοσμίως παραδεδεγμένους σοφούς, πού εἶχαν σχέσι μέ τό μεταπτυχιακό μάθημα τῆς Υγειονομικῆς Μηχανικῆς. Αν χρησιμοποιήσουμε καί τήν «στατιστική» στό θέμα γιά νά τό καταλάβουμε καλύτερα, ή μεγίστη «παραγωγή σημαντικῶν ἐπιστημόνων καί σοφῶν» τῆς περιόδου αύτῆς (μεταξύ 450 καί 425 μ.Χ.), εἶναι 5 ἔως 6 ἐπιστήμονες ή σοφούς σέ κάθε 25ετία (ἔνας για κάθε 4 ή 5 χρόνια) ή 25 σέ κάθε αἰώνα. Έάν δέ προσθέσουμε στόν πίνακα

αύτόν δύοντας τούς σημαντικούς έπιστήμονες και σοφούς της Έλληνικής και Έλληνιστικής άρχαιότητος, άνεξάρτητα από τόν κλάδο και τήν είδικότητα της έπιστημης πού έπηρεάζουν, ίσως ό πίνακας αύτός νά ήταν διπλάσιος ή και τριπλάσιος.

Πάντως μποροῦμε νά ποῦμε —μέ κάθε άσφαλεια— δτι δέν ύπάρχει περίοδος η περιοχή στήν ιστορία τοῦ ἀνθρώπου πού νά συναγωνίζεται (μέ μεγάλη διαφορά) τόν Έλληνικό και Έλληνιστικό χῶρο στήν παραγωγή σημαντικῶν έπιστημάτων και σοφῶν. Καί δέν εἶναι ποσοτικό μόνον τό θέμα πού προβάλλεται στόν πίνακα αύτό, ἀλλά και ποιοτικό.

Ἄν κανείς πάρη ἀπό τόν πίνακα τυχαίως μερικά ἄγνωστα ὄντα πού τόν ἐνδιαφέρουν και ἀνατρέξῃ σέ όποια δήποτε καλή ἐγκυκλοπαίδεια, ίσως ἀνακαλύψει σημαντικά στοιχεῖα ποιότητας σέ δύοντας αύτούς πού ἀναγράφονται. Τήν δοκιμή αύτή τήν ἔκανε ό γράφων γιά τόν ἄγνωστο σ' αύτόν **Οἰνοπίδη τόν Χίο**. Αύτός (ὁ Οἰνοπίδης), ἀφοῦ ἀνεκάλυψε μέ ἀκρίβεια (γιά τήν ἐποχή ἐκείνη) τήν διάρκεια τοῦ χρόνου στροφῆς τής Γῆς και τής Σελήνης, ὁ ἴδιος ἔχαραξε τήν ἀνακάλυψί του αύτή «ἐπί χαλκίνης πλακός» (Διόδωρος ὁ Σικελιώτης) και τήν προσέφερε ώς ἀνάθημα στόν Ναό τοῦ Διός τής Ὁλυμπίας! Πόσο αύτό θυμίζει τούς σύγχρονους ἥρωες τῶν εἰρηνικῶν και πολεμικῶν μας ἀναμετρήσεων, πού ἀναθέτουν τά ἐγκόσμια παράσημά τους στήν Παναγία τήν Προυσιώτισσα η τήν Παναγία τής Τήνου!...

Ἡ ποιός δέν θυμάται τόν θάνατο τοῦ Ἀρχιμήδη, πού βρισκόταν στήν μέση ἐνός σημαντικοῦ ἔργου του, δταν δρμησαν στό ἐργαστήριό του Ρωμαῖοι στρατιώτες. «Μή μοῦ τούς κύκλους τάραττε», πρόλαβε νά πῇ ό Ἀρχιμήδης, ἀλλά ό Ρωμαῖος στρατιώτης κατέβασε μέ δύναμη τό ξῖφος του ἐπάνω του και ίσως στέρησε τήν έπιστημονική κοινότητα ἀπό μιά νέα μεγάλη ἀνακάλυψί του...

Παρά τίς παραλείψεις και ἔλλείψεις του, ό παραπάνω κατάλογος ἀποτελεῖ γιά μᾶς τούς νεοέλληνες ἔνα ἀτράνταχτο στοιχεῖο τής σημαντικῆς προσφορᾶς τῶν ἀρχαίων προγόνων μας στήν έπιστήμη, τόν πολιτισμό και τήν τέχνη. Μᾶς κάνει νά συνειδητοποιοῦμε, τί σημαίνει νά είσαι “Ελληνας. Αύτή η λαμπρή προσφορά, δταν ἐγκολπώθηκε τήν Χριστιανική πίστη (Στήβεν Ράνσιμαν, «Βυζαντινός Πολιτισμός», Ὁξφόρδη, Λονδῆνο 1933), προσέφερε στόν κόσμο τήν ὑπερχιλιετή Βυζαντινή Αύτοκρατορία, μέ έπιστημονικά και πνευματικά ἀναστήματα, δπως οι Τρεῖς Ιεράρχες, ό Μέγας Φώτιος, ό Ἀγιος Γρηγόριος ό Παλαμᾶς κ.ά.

Συμπερασματικά, ό τόπος μας και ή πίστη μας έχουν προσφέρει διαχρονικά στόν κόσμο τήν μεγαλύτερη δέσμη έπιστημονικών και πνευματικών ἀξιῶν και π.Χ. και μ.Χ. Ἰσως, ἂν κανείς είδικός συνέχιζε τόν πίνακα αὐτόν μέχρι τό τέλος τῆς Βυζαντινῆς Αύτοκρατορίας και μέχρι σήμερα, νά συνειδητοποιούσαμε πιό ζωντανά τί σημαίνει νά είσαι Ἐλληνας και Ὁρθόδοξος Χριστιανός! Αύτό ἵσως θά ήταν ίδιαίτερα χρήσιμο γιά τούς νέους Ἐλληνες έπιστημονες πού ζοῦν σήμερα μέσα στό παγκόσμιο ἔπιστημονικό και φιλοσοφικό χάος τῆς ἐποχῆς μας.

Δρ ΛΕΩΝΙΔΑΣ Κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
τ. Καθηγητής τῆς Σχολῆς Ἰκάρων

Βιβλιογραφία:

Πέρα ἀπό τόν προαναφερθέντα πίνακα τοῦ καθηγητοῦ W. E. Howland, ὁ γράφων προτείνει τά παρακάτω ἐνδιαφέροντα βιβλία πού σχετίζονται μέ τό θέμα:

George Sarton, «*Introduction to the History of Science*», Carnegie Institute of Washington, Washington, DC. 1931.

Robert W. Livingstone, «*The Greek Genius and its Meaning to Us*», Oxford, London 1912.

ΩΡΑ ΠΟΝΟΥ

Σύννεφα μαῦρα ἐπλάκωσαν, και καρτερᾶς νά βρέξῃ,
ό καταρράχτης τ' οὐρανοῦ στήν ἔρδα γῆ νά τρέξῃ.
Βαθύς ο λόγος! ἄμα δῆς και σβήσουν ὅλοι οἱ φάροι
και σκιάσῃ ὁ πόνος στήν ψυχή τ' ἀστρα και τό φεγγάρι,
πιό πλούσια, ἂν κρατηθῆς πιστός, θά στείλη ὁ Θεός τή χάρη.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Βλέπετε τηλεόρασι; Τί έρωτησις! Καί ποιός δέν βλέπει! Άκόμα καὶ οἱ φανατικοὶ ἀντιτηλεορασιακοὶ, μέσα στήν ἡμέρα θά πατήσουν, τοὺλάχιστον, μιὰ φορά τὸ κουμπί μήπως βροῦν κάτι πού ν' ἀξίζει. Καί τί βλέπετε; Δύσκολο νά σᾶς ἀπαντήσω.

Θά σᾶς δώσω ὅμως κάποια ἀποσπάσματα ἀπό μερικά προγράμματα στήν τύχῃ. Ἀνοίγω, λοιπόν τήν τηλεόρασή μουν σ' ἔνα σταθμό. Καί ἀκούω: «Γαστρίτιδα, κολίτιδα, ὁζονοθεραπεία, δυσπεψία» (ἔλπίζω νά τά ἀπομνημόνευσα σωστά). Ἐκλαϊκευμένο μάθημα ιατρικῆς; Ὁχι. Διαφήμισις θεραπείας μέ ἔνα ποτήρι ἐμφιαλωμένο νερό.

Ἄλλαζω σταθμό. Θιρυβώδης μουσική καὶ τραγοῦδι (ἄν μπορῆς νά τά πῆς) πού ἐναλλάσσονται διαρκῶς μέ ἀνάλογες εἰκόνες μέ ταχύτητα ἀστραπῆς. Ὁ σκοπός; Ἀγνωστος.

Νά ὅμως καὶ κάτι σοβαρό, σέ ἄλλο σταθμό. Κάποιος, πού δέν τόν βλέπουμε, διηγεῖται: «Ο Χριστός ὁδηγεῖται πρός τόν Γολγοθᾶ, μέ τόν σταυρό στόν ὄντο. Πέφτει. Οἱ Φαρισαῖοι δίνουν τόν σταυρό στόν Σύμωνα τόν Κυρηναῖο νά τόν μεταφέρῃ. Τό μαρτύριο τοῦ Χριστοῦ κράτησε 6 ὥρες(;) καὶ παρέδωσε τό πνεῦμα του. Ἀπό τότε, κάθε Παρασκευή, ὑπάρχει κακός καιρός (ἴσως ἥθελε νά πῆ κάθε Μεγάλη Παρασκευή). Θέλετε τώρα καὶ τήν συνέχεια; Ἀκοῦστε την: «Ἀν θέ-

λετε νά ἀγοράστε μιά εἰκόνα τῆς σταύρωσης (περιγράφεται λεπτομερῶς ἡ εἰκόνα) ἀπευθυνθῆτε...». Ὅπερ ἔδει δεῖξαι!

Περιττό νά σᾶς πῶ δτι ὕστερα ἀπό ὅλα αὐτά καὶ ἄλλα ἀνάλογα σέ ἄλλους σταθμούς, ἔκλεισα τήν τηλεόρασι. Καί πολύ τήν κράτησα ἀνοιχτή.

Φοβοῦμαι δτι ὅλο τό πρωινό πάει ἔτσι ἡ περίπου ἔτσι. Καί νά ἡταν μόνο τό πρωινό; Καί τό βράδυ (ῶρες μεγάλης ἀκροαματικότητας) ἀπό τριάντα σταθμούς εἶναι ζήτημα ἄν ἔνας ἔχει κάτι τῆς προκοπῆς. Καί στά δέκα ἔργα (ἄν βρῆς τόσα πολλά) τά ἐννέα ἔχουν πρωταγωνιστές τά περίστροφα (οὕτε πουλιά νά ἡταν οἱ ἀνθρώποι). Καί τό δέκατο, ἔκπομπή γιά καθυστερημένους, μέ πολλά καὶ μεγάλα διαλείμματα, πάλι γιά διαφημίσεις.

Τί φταίει; Ποιός ξέρει! Ἐκεῖνο πού εἶναι βέβαιο, εἶναι δτι οἱ τηλεοπτικοὶ σταθμοί ἐνδιαφέρονται βασικά γιά τό κέρδος καὶ δευτερεύοντως... πάλι γιά τό κέρδος. Καί ἄν αὐτό βγαίνη μέ τίς πανάκριβες διαφημίσεις, ὅλα τά ἄλλα εἶναι λεπτομέρειες.

Θά ἥθελα ὅμως νά τελειώσω αὐτό τό σημείωμα, μέ κάτι πού διάβασα τελευταίως. Στό ἔρωτημα: «τί εἶναι, ἐπί τέλους, ἡ τηλεόραση», ἔγραφε: «Ἡ τηλεόραση εἶναι μιά συσκευή πού σοῦ ἐπιτρέπει νά βάζεις στό σαλόνι σου ἀνθρώπους πού δέν θά τούς ἐπέτρεπες ποτέ νά διαβοῦν τό κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ σου».

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΧΩΡΙΣ ΛΥΤΡΩΣΗ

Ό τηλεοπτικός σταθμός της Βουλής των Έλλήνων είχε στίς 2 Μαΐου τ.ξ. έκπομπή διαρκείας μιᾶς ώρας για τήν ζωή και τό εργο τοῦ Νίκου Καζαντζάκη, γνωστοῦ στό πανελλήνιον γιά τό έκτεταμένο συγγραφικόν του έργο και τίς ίδεες του. Μέσα στήν πολυσχιδή δράση του Ν.Κ. σάν λεπτομέρεια μέν, σημαντική δύμως γιά τήν κίνηση τῶν ίδεων στίς πρώτες δεκαετίες τοῦ είκοστοῦ αιώνα στόν τόπο μας ήταν τό γεγονός ὅτι ὁ Ν.Κ. έχρημάτισε μεταφραστής σειρᾶς έργων τῶν κορυφαίων διανοούμενων τοῦ ύλισμοῦ τῆς έποχῆς τῶν έκδόσεων Φέξη, τότε πού ή φιλοσοφία τοῦ ύλισμοῦ είχε σημαντική άπήχηση στό ίδεολογικό κλῖμα τῶν ήμερῶν έκεινων. Έξ αλλού στό πρόγραμμα τῆς έκπομπῆς έκείνης έτονίσθηκε ὅτι ὁ Ν.Κ. ύπηρε μαθητής κατά κάποιον τρόπον τοῦ Νίτσε, μελετητής τῶν έργων του, προσκυνητής στόν τόπο γεννήσεώς του.

Άπό τό έκτεταμένο συγγραφικό έργο τοῦ Ν.Κ. πολλά έκριθησαν βλάσφημα και έγέννησαν εὐλογες άντιδράσεις. Παρά ταῦτα στά διάφορα έργα του ὅπως και στίς ἀνά τόν κόσμον περιπλανήσεις του, μέ δλες αύ-

τές τίς άντιφάσεις και τίς άντιθέσεις του, μεταπηδῶντας ἀπό τό ἔνα ἄκρο στό ἄλλο πλανιέται ἡ ίδεα τοῦ Θεοῦ. Έτσι πού πολλές φορές νά έρχεται κοντά στόν Θεόν γιά νά φύγει δύμως πάλι και ύστερα νά ξαναγυρίσει σέ Αύτόν, ἔχοντας κάθη τόσο τήν δυνατότητα νά βρεῖ αύτό τό ὅποιο δέν ἔπαψε νά κυνηγᾶ και πάντα νά τό έγγιζει και πάλι νά τοῦ φρεύγει και νά μήν μπορεῖ νά τό κρατήσει οριστικά.

Αύτή ἡ ἐσωτερική πάλη θά γίνει ἀφορμή νά χαρακτηρισθεῖ ὁ Ν.Κ. ως ὁ κυνηγός τῆς ἀλήθειας στήν ἀπόλυτη ἔκφρασή της. Παρά ταῦτα δέν καταφερε ώστόσο ὁ ίδιος νά ταυτίσει τήν ἀπόλυτη ἀλήθεια τήν όποια ἐπεδίωκε μέ τόν ύπερ λόγον Θεόν. Έτσι παρά τήν όποια δυνατότητά του, δέν μπόρεσε ποτέ στήν πραγματικότητα νά φτάσει τό ἄφθαστο νά βρεῖ τήν ἀπόλυτη ἀλήθεια, τόν ίδιον τόν Θεόν.

Έκεῖνο τό ὅποιο προξενεῖ ἀπορίας είναι τό γεγονός ὅτι σέ προχωρημένη ήλικία και μέ κατασταλαγμένη ίδεολογία ήλθε σέ δεύτερο γάμο, τόν όποιον έτέλεσε στόν ιερόν ναόν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Καρύτση. Βεβαίως τήν έποχή έκείνη δέν είχε θεσπισθεῖ ὁ πολιτικός γάμος και ως ἐκ τούτου

ήταν ύποχρεωτική ή τέλεση τοῦ θρησκευτικοῦ αύτοῦ μυστηρίου προκειμένου νά νομιμοποιήσει τόν δεσμό του. Ήταν ὅμως καὶ αὐτό μιά ἐπί πλέον ἀντίφαση στήν πολυκύμαντη ζωή του.

Μέ αφορμή τήν πεντηκοστή ἐπέτειο ἀπό τόν θάνατό του καὶ τήν ἀνακήρυξη τοῦ ἔτους 2007 ώς ἔτος Καζαντζάκη, ἔγιναν πολλές ἐκδηλώσεις, συνέδρια-διατάξεις, θεατρικές παραστάσεις τῶν ἔργων του στήν Ἑλλάδα καὶ στό ἔξωτερικό. Διερωτᾶται ὅμως κανείς καὶ μέ πρόσφατη ἀφορμή τήν τηλεοπτική ἐκπομπή τῆς 2ας Μαΐου, τί τό οὐσιαστικό ἔχει νά προσφέρει στόν σύγχρονον ἄνθρωπο, ἐκτός ἀπό ἓνα πληροφοριακό ὑλικό, ή ἀναφορά σέ ἓναν ἀγνωστικιστή ὅπως ὁ Νίκος Καζαντζάκης.

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ...ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

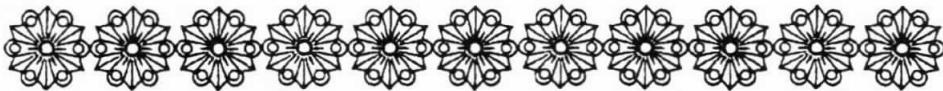
Δέν εἶναι στάνιον φαινόμενον τά εκτροπα καὶ οἱ σκηνές βίας τά όποια παρατηροῦνται στά ποδοσφαιρικά γήπεδα. Τό αὐτό ἐπανελήφθη κατά τρόπον ἔντονον καὶ προσφάτως τήν Κυριακή 1 Μαΐου. Ἐκεῖνο τό όποιον θέλει νά σχολιάσει ἡ στήλη αὐτή εἶναι τά ὅσα ἐλέχθησαν ἀπό τόν ἀρμόδιον ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου ὑπουργόν. Μεταξύ τῶν ἄλλων ἥταν καὶ ἡ δήλωσή του, ὑπό μιρφήν ἀπειλῆς, ὅτι θά περικοποῦν τά σχετικά κονδύλια ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ τά

προβλεπόμενα γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ ἀθλήματος αύτοῦ στήν χώρα μας.

Ἐτσι πληροφορήθηκε ὁ ἀγνοῶν τό θέμα καὶ συνάμα φρολογούμενος μέσος πολίτης, ὅτι ποσοστόν ἐκ τῶν φόρων τούς ὅποιους ἀμέσως ἡ ἐμμέσως καταθέτει εἰς τά δημόσια ταμεῖα δαπανᾶται γιά τό ποδόσφαιρο, τό ὄποιον ώς γνωστόν ἀποτελεῖ κερδοφόρον ἐπιχείρηση. Τοῦτο γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ γεγονότος τῶν μεγάλων ποσῶν τά όποια διατίθενται γιά τίς μεταγραφές τῶν παικτῶν. Τά ποσά αὐτά εἶναι ἐν πολλοῖς φανταστικά γιά τόν μέσον οἰκογενειάρχη, ὁ όποιος ἀγωνίζεται νά ίσοσκελίσει τόν οἰκογενειακόν προϋπολογισμόν καὶ τοῦ ὄποιον τά εἰσοδήματα ἔχουν μειωθεῖ σημαντικά μέ τά γνωστά μέτρα λιτότητας. Ἐξ ἄλλου μέ ἄλλα κυβερνητικά μέτρα γίνονται περικοπές στά οἰκογενειακά ἐπιδόματα τῶν πολυτέκνων μέ τό ἐπιχείρημα τίς ἐπιβαλλόμενες ἐκ τῶν πραγμάτων μειώσεις τῶν κρατικῶν δαπανῶν.

὾α αὐτά ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἵεράρχηση τῶν δαπανῶν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δέν εἶναι ρεαλιστική καὶ ὀρθολογισμένη, σύμφωνα μέ τήν ἐπιβαλλομένη προτεραιότητα καὶ κοινωνική σκοπιμότητα τῶν χρηματικῶν κονδυλίων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το διαδίκτυο μετέβαλε τήν καθημερινή έπικοινωνία μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Μπορεῖ μιά χειρόγραφη ἐπιστολή σέ χαρτί νά διαθέτει ἀκόμη μεγάλη προσωπική ἀξία, ὅμως ἡ ἡλεκτρονική ἀλληλογραφία καθίσταται πλέον πολύ ἀναγκαία, λόγω τῆς ἀπίστευτης ταχύτητας μέ τήν ὁποία γίνεται, μέ ἀποτέλεσμα τήν ἄμεση ἐπίλυση καί προώθηση τῶν θεμάτων, πού μᾶς ἀπασχολοῦν. Τό ἡλεκτρονικό ταχυδρομεῖο (e-mail) ἀποτελεῖ ἔνα εὖαίρετο καθημερινό ἐργαλεῖο έπικοινωνίας μεταξύ τῶν χρηστῶν τοῦ διαδικτύου καί λειτουργεῖ συνεχῶς, ὅσο ὁ ἡλεκτρονικός ὑπολογιστής εἶναι ἀνοικτός. Μοναδικό πρόβλημα γι' αὐτή τήν τόσο χρήσιμη διαδικτυακή ὑπηρεσία ἀποτελοῦν τά ἀνεπιθύμητα μηνύματα (spam e-mail), πού βομβαρδίζουν κυριολεκτικά τούς ὑπολογιστές καί ἀποτελοῦν σχεδόν τό 50% τῆς ἡλεκτρονικῆς ἀλληλογραφίας.

Ἐπί πλέον, τό διαδίκτυο ἀποτελεῖ θεμελιώδη πηγή ἐνημέρωσης γιά τούς χρήστες τους. Οι εἰδήσεις του διαβάζονται ἀπό ὄλοένα περισσότερους ἀναγνῶστες, πού ἔγκαταλείπουν τήν τηλεοπτική ἐνημέρωση, ἡ ὁποία κάποτε τούς φαινόταν πιό ἐλκυστική ἀπό τίς σελίδες τῶν ἐφημερίδων.

Πλέον, ὅλα τά μέσα ἐνημέρωσης (τηλεοπτικοί καί զαδιοφωνικοί σταθμοί, ἐφημερίδες καί περιοδικά, πρακτορεῖα εἰδήσεων) ἔχουν τίς δικές τους ἐνημέρωτικές ίστοσελίδες.

Οι εἰδήσεις τοῦ διαδικτύου ἐνημερώνονται ἐπί τῶν ἔξελιξεων τῆς ἐπικαιρότητας πιό γρήγορα σέ σχέση μέ τήν τηλεόραση καί τό զαδιόφωνο, ἀλλά ἀντιμετωπίζουν συχνά πρόβλημα ἀξιοπιστίας, ιδίως ὅταν οἱ πηγές πληροφόρησης εἶναι ἐναλλακτικές καί μή δεοντολογικά ἀξιολογημένες. Ἐπειδή ἡ ἐνημέρωση ἀπό τό διαδίκτυο προσιτάζει ἀκόμη ἔλλειμμα ἀξιοπιστίας, ἡ πλειοψηφία τῶν πολιτῶν παγκοσμίως ἐμπιστεύεται τά παραδοσιακά ἡλεκτρονικά καί ἔντυπα μέσα ἐνημέρωσης (ἢ τίς ίστοσελίδες τους στό διαδίκτυο), ὅταν θέλει νά ἐνημερωθεῖ γιά κάποια πολύ σημαντικά θέματα.

Πάντως, ώς μέσο ἐνημέρωσης τό διαδίκτυο εἶναι πιό ἐλκυστικό στίς νεαρές ἡλικίες ἔναντι τῶν ἄλλων μέσων, γιατί οἱ χρήστες του βρίσκονται σέ συνεχή ἐπαφή μέ τήν ἐπικαιρότητα καί, κυρίως, γιατί μποροῦν νά διαμορφώνουν οἱ ἔδιοι τήν προσωπική ἄποψή τους γιά τά γεγονότα, ἀντλῶντας πληροφόρηση ἀπό πολλές πηγές, καί ὅχι ἀποδεχόμενοι ἀναντίρρητα τίς

έτοιμες είδησεις, πού παρουσιάζουν τά αλλα μέσα ένημέρωσης.

Έπι πλέον, όποιος κατέχει κινητό τηλέφωνο μέ πρόσβαση στό διαδίκτυο, μπορεῖ νά έχει στή διάθεσή του συνεχῶς καί παντοῦ τόν πλουραλισμό καί τήν άμεσότητα τής διαδικτυακῆς ένημέρωσης. Ταυτόχρονα, ό χρήστης τοῦ διαδικτύου, έκτός από αποδέκτης τής είδησης, γίνεται καί πομπός είδησεων καί σχολίων, παρεμβαίνοντας σέ όποιαδήποτε ίστοσελίδα, κάτι πού δέν μπορεῖ νά κάνει τόσο άμεσα ό άναγνώστης, ό άκροατής καί ό τηλεθεατής. Αύτό τό πλεονέκτημα άξιοποιούν διαιτερα οι κάτοικοι χωρῶν μέ απολυταρχικά καθεστῶτα, γιά νά κάνουν γνωστές στόν έλευθερο κόσμο τίς παραβιάσεις τῶν άνθρωπίνων καί δημοκρατικῶν δικαιωμάτων τους.

Έκτός από τήν ένημέρωση, τό διαδίκτυο αλλαξε καί τόν τρόπο πού βλέπουμε τηλεόραση. Άν ή άνάπτυξη τής τηλεόρασης διεμβόλισε παγκοσμίως τή δύναμη τοῦ παραδοσιακοῦ ἔντυπον Τύπου στά τελευταῖα χρόνια τοῦ 20οῦ αιώνα, σήμερα τό διαδίκτυο φαίνεται νά άπειλει εύθεως τήν εύρεια άπήχηση τής τηλεοπτικῆς όθόνης στήν κοινωνία. Η διείσδυση τής διαδικτυακῆς τηλεόρασης (IPTV καί webTV) προχωρᾶ μέ δυναμικούς ρυθμούς στίς περισσότερο άναπτυγμένες διαδικτυακά χῶρες καί μέ έκρηκτικές τάσεις στίς άναπτυσσόμενες, στηριζόμενη στήν τεχνολογία τῶν όπτικῶν ίνῶν καί τίς εύρυζωνικές συνδέσεις.

Τά διαδικτυακά τηλεοπτικά κανάλια άθλητικοῦ καί παιδικοῦ περιεχο-

μένου, άλλα καί οι κάθε είδους ταινίες άποτελοῦν τίς δημοφιλέστερες έπιλογές τῶν χρηστῶν τοῦ διαδικτύου. Οι έταιρεις, πού δραστηριοποιοῦνται στή διαδικτυακή τηλεόραση, όραματίζονται μιά τεχνολογία, πού θά καθιστᾶ εύκολη τή χρήση τοῦ διαδικτύου μέσα από τίς ύφισταμενες τηλεοπτικές συσκευές.

Σίγουρα στή δεύτερη δεκαετία τοῦ 21ου αιώνα τό διαδίκτυο θά καταστεῖ τό έπίκεντρο τοῦ δυναμικοῦ άνταγωνισμοῦ τῶν τηλεοπτικῶν έπιχειρήσεων. Μέχρι τό 2012 έκτιμαται ότι θά όλοκληρωθεῖ διεθνῶς ή έπιγεια ψηφιακή τηλεόραση καί δύοχρόνια άργοτερα θά γνωρίσουμε τήν έκρηξη τοῦ βίντεο κατά παραγγελία (video on demand). Τό 2020 προβλέπεται ότι θά έχει όλοκληρωθεῖ τεχνικά ή πλήρης μετάβαση στή νέα μορφή τηλεόρασης καί ή πλειοψηφία τῶν τηλεθεατῶν θά προτιμᾶ τή διαδικτυακή όθόνη, γιά νά βλέπει τηλεόραση κατά παραγγελία. Μέ τό πάτημα ένός κονμπιοῦ στό τηλεχειριστήριο οι τηλεθεατές θά έπιλεγουν μιά ζωντανή μετάδοση προγράμματος, ή θά άναζητοῦν όποιαδήποτε έκπομπή καί ταινία από τά άρχεια τῶν διαδικτυακῶν τηλεοπτικῶν σταθμῶν.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Τήν περίοδο τής Μεγάλης Έβδομάδας καί τοῦ Πάσχα έχει έπικρατήσει νά άναφέρονται τά Μέσα Ένημερώσεως στήν έπικαιρότητα τῶν Παθῶν καί τής Αναστάσεως τοῦ Κυρίου μας μέ τήν προβολή σχετικῶν έκπομπῶν καί έκδηλώσεων. Αναφέρομε στό ση-

μερινό μας σχόλιο δύο γεγονότα γιά νά ύπογραμμίσωμε τήν όλοέν αὐξανομένη τάσι προκλήσεων κατά τήν διάρκεια τῶν μεγάλων χριστιανικῶν έορτῶν. Πρίν ἀπό χρόνια, ύπενθυμίζομε εξχαμε τήν ἔκδοσι τοῦ περιβοήτου *Εὐαγγελίου τοῦ Ιούδα*.

Τό πρῶτο γεγονός τό ἀντιγράφομε ἀπό δημοσίευμα ἐφημερίδος: «Μιά ξεχωριστή πρόταση μέσα στό πνεῦμα τῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα είναι οἱ τρεῖς ἡμέρες ἀφῆγησης τῶν "Πασχαλινῶν Διηγημάτων" τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη πού διοργανώνει τή Μεγάλη Δεύτερα, τή Μεγάλη Τρίτη καί τή Μεγάλη Τετάρτη στό ἐκκλησάκι τοῦ Ἀγίου Ἐλισσαίου στήν Πλάκα, ἡ ὁμάδα παραστατικῶν τεχνῶν "Πρόταση". Μέ ἀφορμή τά 160 χρόνια ἀπό τή γέννηση καί τά 100 ἀπό τόν θάνατο τοῦ "ἀγίου τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων", ἔξι διηγήματα μέ κεντρικό ἄξονα τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα, θά ἀκούστοῦν ύπό τή μορφή δραματοποιημένης ἀφῆγησης στόν ναῦσκο, στίς παρυφές τῆς Ἀκρόπολης, ὅπου ὁ Παπαδιαμάντης συνήθιζε νά ἐκκλησιάζεται καί νά ψέλνει ὅταν ζοῦσε στήν Ἀθήνα... "Ωρα προσέλευσης καί τίς τρεῖς ἡμέρες στίς 7 μ.μ.» (*Καθημερίνη* 17.4.2011). Δραματοποιημένη ἀφῆγησης τῶν διηγημάτων τοῦ Παπαδιαμάντη τήν ὥρα τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Νυμφίου! Νά ἀφήση ὁ ἄνθρωπος τίς πανέμορφες ἀκολουθίες καί νά πάη σέ μιά ἐκκλησία(!) γιά νά ἀκούση πασχαλινά διηγήματα. Ήσάν ζοῦσε ὁ κυρο'-Ἀλέξανδρος τί θά ἔγραφε γι' αὐτούς, οἱ ὅποιοι τόσο ἀναισχύντως διαστρεβλώνουν τά κείμενά του. Κείμενα ἐμπνευσμένα ἀπό τήν βίωσι τῆς

λειτουργικῆς παραδόσεως τῆς Ὁρθοδοξίας καθίστανται μέσα πρός τέρψιν τῶν αἰσθήσεων. Δέν θά μποροῦσαν αὐτά τά κείμεν νά παρουσιασθοῦν τίς ἡμέρες πρίν ἡ μετά ἀπό τήν Μεγάλη Ἐβδομάδα; Εἶναι δυνατόν νά ἔχουν καταλάβει στήν ούσια του τόν Παπαδιαμάντη οἱ δημιουργοί αὐτοῦ τοῦ θεάματος, ὅταν τίς νύκτες πού οἱ Ὁρθόδοξοι κατακλύζουν τούς ναούς γιά νά ἀκούσουν καί νά νοιάσουν τήν πανέμορφη ύμνολογία τῆς Ἐκκλησίας, αὐτοί νά τούς προσκαλοῦν γιά λογοτεχνική «μέθεξι»; Μέθεξι μέ τί καί μέ ποιόν; Ὁ μεγάλος ἀπόν τῶν τῶν βραδυῶν ήταν ὁ κυρο'-Ἀλέξανδρος, ὁ ὅποιος σιγόψαλλε καί ἀπελάμβανε μαζί μέ τούς πιστούς τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας τά ἔξαισια ἄσματα καί τίς ἀπαράμιλλες μελωδίες. Κρῆμα, πού δέν εύρεθη κάποιος ὑπένθυνος νά ἔξηγήσῃ στούς φιλότεχνους δημιουργούς αὐτῆς τῆς ἐκδηλώσεως πόσο προσβλητική ὑπῆρξε γιά τό τιμώμενο πρόσωπο τοῦ Παπαδιαμάντη! «Τό ἐπ' ἐμοί ἐνόσῳ ζῶ καί ἀναπνέω καί σωφρονῶν, δέν θά παύσω πάντοτε, ἵδιως δέ κατά τάς πανεκλάμπρους ταύτας ἡμέρας, νά ύμνω μετά λατρείας τόν Χριστόν μου, νά περιγράφω μετ' ἔρωτος τήν φύσιν καί νά ζωγραφῶ μετά στοργῆς τά γνήσια ἐλληνικά ἥθη» (*Λαμπριάτικος Ψάλτης*, Ἀπαντα, τόμ. 2, Ἀθήνα: Δόμος, 1997, σελ. 517). Κρῆμα πού ὁ ναῦσκος τοῦ ἀγίου Ἐλισσαίου αὐτές τίς νύκτες «δέν εἶχε οὕτε ψάλτη, οὕτε παπά», ἀλλά ἀφηγήτρια.

Τό δεύτερο γεγονός ηταν ἡ προβολή ἀπό τόν τηλεοπτικό σταθμό ΣκάΪ σειρᾶς ντοκυμανταίρ ύπό τόν τίλο «Τά

μυστικά τοῦ Σταυροῦ», μέ τέσσερα ἐπεισόδια, τά ὅποῖα προεβλήθησαν ἀπό τὴν Μεγάλη Πέμπτη ἔως καὶ τὸ Μεγάλο Σάββατο μέθεμα: τὸν τάφο τοῦ Ἰησοῦ, στούς Ναΐτες, τὴν δίκη τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν Μαρία τὴν Μαγδαληνή. Τό πρῶτο ἐπεισόδιο εἶχε ὡς θέμα τὸν ἀποδιδόμενο σέ κάποιον Ἰησοῦ τάφο, τὸν ὅποιο ἀνεκάλυψαν ἐβραῖοι ἀρχαιολόγοι. Στό ντοκυμανταίριο αὐτό μὲ λογικά ἄλματα ὑπεστηρίχθη (τίς ἡμέρες τῆς Μεγάλης Ἐβδομάδος) ὅτι ἀφοῦ ἀνεκαλύφθη ἔνας τάφος μὲ τὸ ὄνομα Ἰησοῦς (μακριά ἀπό τὸν χῶρο τοῦ Παναγίου Τάφου) καὶ μέσα σὲ αὐτὸν τὸν τάφο εὑρέθη καὶ σῶμα γυναικός μὲ τὸ ὄνομα Μαρία τὸ συμπέρασμα στὸ ὅποιο κατέληξαν οἱ «ἀρχαιολόγοι» εἶναι ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός τῶν Εὐαγγελίων ἐτάφη κανονικῶς ὡς ἀνθρώπος καὶ μάλιστα μὲ τὴν κατά πᾶσαν πιθανότητα σύζυγό του Μαρία (Μαγδαληνή;). Κατά συνέπεια δέν ὑπῆρξε ἀνάστασις καὶ ἄρα ἡ θρησκεία τοῦ Χριστιανισμοῦ θεμελιώνεται σὲ ἔνα μῆθο! Γιά τὴν ἐκπομπή αὐτή ἐδιαμαρτυρήθη ὁ Καθηγητής κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης μὲ ἐπιστολή τὴν ὅποια ἀπέστειλε στὴν Καθημερινή καὶ ἐδημοσιεύθη στὸ διαδίκτυο. Ἐκεῖ μὲ νηφαλιότητα καὶ σοβαρά ἀντεπιχειρήματα κονιορτοποιοῦσε τὰ ἔωλα ἐπιχειρήματα καὶ τὰ ἀστήρικτα συμπεράσματα τῶν δημιουργῶν τοῦ συγκεκριμένου ντοκυμανταίριο. Ἀποροῦσε, μάλιστα, πῶς ἔνα τέτοιου περιεχομένου ντοκυμανταίριο προεβάλετο στὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Ἐβδομάδας, μή σεβόμενο τὴν πίστη καὶ τίς εὐαισθησίες τῶν ἑκατομμυ-

ρίων ὁρθοδόξων χριστιανῶν τῆς χώρας μας. «Ἡ ἀπάντηση τοῦ ΣΚΑ·Ι·στίς ἀντιδράσεις πού προκλήθηκαν εἶναι ὅτι ὡς μέσο μαζικῆς ἐνημέρωσης δέν ἀποκλείει ἀπόψεις καὶ ὡς ἐκ τούτω (sic) εἶναι πάντα ἀνοιχτός στὴν κρίση τοῦ τηλεοπτικοῦ κοινοῦ! Δηλαδή προβάλλω δὲ, τι θέλω καὶ ἐάν ὑπάρξουν ἀντιδράσεις τό ἀναφέρω στὴν ἴστοσελίδα τοῦ σταθμοῦ κι αὐτό τό θεωρῶ ίσότιμο προβολή τῶν ἀπόψεων. Στόν ἀντίποδα αὐτῶν τῶν εὐαισθησιῶν ἐπορεύθη γιά ἄλλη μιά φορά καὶ ὁ φύλαξ τῶν δικαιωμάτων τῆς μειοψηφίας πρώην Συνήγορος τοῦ πολίτου καὶ νῦν Δήμαρχος Ἀθηναίων, ὁ ὅποιος (συμφώνως μὲ τὴν εἰδησεογραφία) ἀπηγόρευσε τὸν χαιρετισμό «Χριστός Ἀνέστη» στούς ἐκφωνητές τοῦ δημοτικοῦ οραδιοσταθμοῦ 984, μὲ τὴν πρόφασι νά μήν ἐνοχληθοῦν οἱ μουσουλμᾶνοι ἀκροατές τοῦ σταθμοῦ! Γιατί δέν ἔδειξε τὴν ἵδια εὐαισθησία καὶ γιά τὴν ἐνόχλησι τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν ἀπό τὴν προβολή αὐτοῦ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ ντοκυμανταίριο;

Τά γεγονότα αὐτά μᾶς ὀδηγοῦν στό συμπέρασμα ὅτι (τυχαίως ἢ βάσει σχεδίου) ἐπιχειρεῖται ἡ διά πλαγίων μέσων ἐπίθεσις κατά τῆς χριστιανικῆς πίστεως τίς ἡμέρες τῶν μεγάλων χριστιανικῶν ἑορτῶν. Καί ἀποτελεῖ χρέος ἐνός ἑκάστου πιστοῦ νά ἀμύνεται γιά τὴν διαφύλαξι τῆς ὁρθοδόξου πίστεως καὶ τὴν μή ἀλλοίωσι τοῦ παραδοσιακοῦ ἥθους τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπό τοὺς συγχρόνους ἐπιβουλευτές τους.

I. K. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΟΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Κύριε Διευθυντά,

Πρόσφατα βρεθήκαμε στήν περιοχή της όρεινης Άρκαδίας. Αύτόν τον δυμορφό και ίστορικό τόπο μέ τά γραφικά χωριουδάκια και τούς περήφρανους άκόμα άνθρωπους. Έδω καί δεκαετίες ή Πολιτεία έχει δείξει τό σκληρό της πρόσωπο κι έκει, δύπως άλλωστε σέ δηλη τήν περιφέρεια της Έλλαδας, άδιαφορώντας γιά τήν άναπτυξη καί τήν άναζωογόνηση της περιοχῆς. Μέχρι πρόσφατα θεωρούσαμε δτί ή πιό σημαντική ένδειξη της κρατικής άδιαφορίας ήταν ή έλλειψη παροχής έργασιακῶν κινήτρων ίκανῶν νά κρατήσουν τούς νέους άνθρωπους στόν τόπο καταγωγῆς τους. Όμως τό έγκλημα πού συντελεῖται σήμερα είς βάρος τής ύπαίθρου είναι πολύ μεγαλύτερο. Ή έλληνική έπαρχία δέχεται σήμερα τή χαριστική βολή! Αύτή ή δυσάρεστη πραγματικότητα στάθηκε ή άφορμή γιά τούς προβληματισμούς πού προβάλλονται στήν παρούσα έπιστολή. Έξηγούμε άμεσως μ' ένα παράδειγμα τί έννοούμε.

Τό Χρυσοβίτσοι είναι ένα ίστορικό χωριουδάκι λίγα χιλιόμετρα δυτικά της Τρίπολης καί άποτελεῖ γιά μᾶς έναν προσφιλή σταθμό στήν περιήγησή μας στήν εύρυτερη περιοχή. Τό σχολείο τοῦ Χρυσοβίτσου έδω καί χρόνια δέν λειτουργεῖ. Τά παιδιά τῶν λίγων ήρωικῶν οἰκογενειῶν πού ζοῦν έκει καί κρατούν τό χωριό ζωντανό φοιτοῦν στό σχολείο τής Δημητσάνας. Άντιλαμβάνεται κανείς τί σημαίνει αύτό. Μεγάλες άποστάσεις μέσα άπό τό Μαίναλο, δύπου τούς χειμερινούς μήνες, καί ίδιαίτερα τίς πρωινές δύρες πιάνει παγετός, καί ό δρόμος γίνεται

άπο έπικινδυνος μέχρι άδιάβατος κάποιες φορές. Αύτή λοιπόν ή... έξυπηρρέτηση τῶν μαθητῶν καταργεῖται, γιατί άπό τή νέα χρονιά κλείνει καί τό σχολείο τής Δημητσάνας, στό πλαίσιο τής συγχώνευσης σχολικῶν μονάδων πού έπέβαλε, σχεδόν μέ τό «έτσι θέλω», θά λέγαμε, τό 'Υπουργείο Παιδείας. Έτσι λοιπόν οι μαθητές τοῦ Χρυσοβίτσου, άλλα καί τής Δημητσάνας θά έχουν τήν εύκαιριά νά «άπολαμβάνουν» καθημερινά μία άκομη μεγαλύτερη διαδρομή, άνεβαίνοντας μέχρι τή Βυτίνα, προκειμένου νά πάνε στό σχολείο. Ταύτοχρονα κλείνει άπό τοῦ χρόνου καί τό ίστορικό σχολείο τῶν Λαγκαδίων στή ΒΔ Άρκαδία, στό όποιο μέχρι φέτος φοιτοῦσαν καί μαθητές άπό άκομη βορειότερες καί δυτικότερες περιοχές, δύπως είναι τά Τρόπαια. Καί αύτοί οι μαθητές θά άναγκαστοῦν άπό τοῦ χρόνου νά φοιτήσουν πλέον στό σχολείο τής Βυτίνας. Φανταστεῖτε σέ πόσα άλλα χωριά, καί μάλιστα κεφαλοχώρια, τά σχολεῖα θά πάψουν νά λειτουργοῦν τή νέα χρονιά.

Όπως μᾶς είπαν μόνιμοι κάτοικοι τοῦ Χρυσοβίτσου, οι διαμαρτυρίες, μολονότι πολλές καί έντονες, έπεσαν στό κενό. Μᾶς είπαν έπισης δτί πολλοί είναι έκεινοι πού, γιά νά έξασφαλίσουν ίκανοποιητικές καί άσφαλεις συνθήκες φοίτησης γιά τά παιδιά τους (μιλήσαμε ήδη γιά τίς παρούσες άποστάσεις, τή μορφολογία τοῦ έδαφους καί τίς καιρικές συνθήκες), προσανατολίζονται νά μετακομίσουν στήν Τρίπολη καί νά έγγραψουν τά παιδιά τους σέ κάποιο σχολείο έκει. Καί αύτό μπορεῖ νά συμβεῖ παντού στήν Έλλαδα, ώς άποτέλεσμα τῶν έκτεταμένων συγχωνεύσεων σχολικῶν μονάδων. Έτσι σιγά-σιγά τά χωριά

θά έρημώνουν περισσότερο καί τά άστικά κέντρα θα μεγαλώνουν περισσότερο... Κατά τ' ἄλλα θέλουμε άποκέντρωση!

'Ερωτᾶται λοιπόν ἡ ἡγεσία τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας:

Πόσο μεγάλο θά είναι τό κέρδος από τήν πολιτική αύτή, ώστε νά άντισταθμίζει τή ζημία πού θά ύποστούν τουρισμός καί άγροτική οίκονομία ἀπό τήν ἐγκατάλειψη τῆς περιφέρειας ἀπό τούς λιγοστούς κατοίκους της πού βρίσκονται σέ παραγωγική ήλικια; Πόσο μεγάλο θά είναι τό κέρδος από τήν πολιτική αύτή, τή στιγμή πού ἡ περαιτέρω ἐγκατάλειψη τῶν χωριῶν θά αύξησε δραματικά τήν ἀνεργία στίς πόλεις, καί μάλιστα σέ περίοδο οίκονομικῆς κρίσης;

'Αλλά καί ποιά ποιότητα σπουδῶν θά ἔξασφαλιστεῖ στά παιδιά τῶν οἰκογενειῶν πού δέν θά μπορέσουν νά φύγουν ἀπό τά χωριά τους, μία ποιότητα πού ἥδη είναι ἀμφίβολη καί μέ τίς παροῦσες (καλύτερες κατά κανόνα) συνθήκες;

Πάλι αύτά τά ίστορικά πετρόκτιστα σχολεῖα, πού χτίστηκαν μέ δωρεές 'Ελλήνων εὐεργετῶν, ἀποδήμων καί μή, καί πού είναι μνημεῖα τέχνης καί πολιτισμοῦ, μέ ποιό δικαίωμα καταδικάζονται σέ ἑρήμωση καί παραδίδονται στή γρήγορα φθιροφάτης ἀχρησίας;

Δυστυχῶς ἡ 'Ελλάδα, πού μόνο στήν παιδεία, στόν πολιτισμό καί στόν τουρισμό της μπορεῖ νά ἐπενδύσει, ἀδιαφορεῖ ἐπιδεικτικά καί γιά τά τρία αύτά. Καί τό πλέον ἔξοργιστικό είναι πώς τό 'Υπουργείο Παιδείας δέν ἔχει τή στοιχειώδη ἐντιμότητα νά παραδεχθεῖ δτί ἡ ἀπόφαση περί τῶν συγχωνεύσεων ύπακούει ἀπλῶς στή λογική μιᾶς λογιστικῆς καί μόνον διαχείρισης, μέ σκοπό τήν περιστολή τῶν δαπανῶν. 'Αντίθετα, προκλητικά σχεδόν, προσπαθεῖ νά ώραιοποιήσει τήν ἀνίερη ἀλλά καί κοντόφθαλμη, καί τελικά ἐπιζήμια αύτή πολιτική, ὅμιλωντας γιά δῆθεν βελτίωση τῆς ποιότητας σπουδῶν τῶν μαθητῶν, στήν όποια θά ὀδηγήσει ἡ δημιουργία «εὔρωστων» σχολικῶν μονάδων. Στήν πράξη αύτό σημαίνει στά μέν ἀστικά κέντρα «στοίβαγμα» μαθητῶν στίς τάξεις καί στά ἥδη περιορισμένα σχολικά κτίρια, ἐνῶ στήν περιφέρεια σημαίνει συχνά κατάργηση πολλῶν π.χ. μονοθέσιων ἡ διθέσιων σχολείων γιά τή δημιουργία ἐνός νέου... μονοθέσιου ἡ διθέσιου σχολείου, πάντοτε δύμως μέ σκοπό τή... βελτίωση τῆς ποιότητας σπουδῶν! Μά ποιόν κοροϊδεύουν τέλος πάντων; Μᾶλλον μόνο τόν ἔαυτό τους πλέον.

Μέ τιμή
ΧΡΥΣΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΤΣΕΝΤΟΥ
Καθηγήτρια Φιλόλογος

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαίον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τήν 1ην ἑκάστου μηνός. 'Ιδιοκτήτης: «Χριστιανική 'Ενωσις 'Ακτίνες», δόδος Καρύτση 14, 105 61 Αθῆναι, Τηλ. 210.32.35.023. 'Εκδότης καί Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. 'Ιατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Αθῆναι. 'Υπεύθυνη Τυπογραφίου: Μαρία Κ. Τσινταράκη, Γαμβέττα 12, 106 77 Αθῆναι, Τηλ. 210.38.05.816. Τιμή τεύχους ΕΥΡΩ 1,50. Έτησία συνδρομή, 'Εσωτερικοῦ ΕΥΡΩ 15, 'Εξωτερικοῦ ΕΥΡΩ 30. 'Η Έπιτροπή ἐπιφυλάσσει εἰς ἔαυτήν τό δικαίωμα νά μή δημοσιεύῃ ἡ νά συντέμνη κατά τήν κρίσιν της οιονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιεύομενα ἡ μή, δέν ἐπιστρέφονται. 'Αναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καί θιδιοκρισίαι δέν δημοσιεύονται. www.xee.gr. ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Τόπος ἐκδόσεως 'Αθῆναι, 'Ιούνιος 2011

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΕΠΑΝΕΞΕΔΟΘΗ

Γ. ΒΕΡΙΤΗ

**ΑΠΑΝΤΑ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ**

Έκδοση Όγδοη

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210.32.21.283

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ. Τ. 105 61
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ
ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ»

55 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΟ ΚΕΛΛΙ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΗΣ

Έπιμέλεια: 'Αναστασίας Α. Παπακωνσταντίνου - Μαλάμη

Πρόλογος του Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν
καί πάσης Έλλάδος Χριστοδούλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

'Εκδόσεις «'Η Δαμασκός»
Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210.32.21.283